

Onderzoeksrapport 'Beleving van arbeid, opleiding en bezoek in detentie met het oog op re-integratie'

Stageopdracht Commissie van Toezicht bij de
Gevangenis Gent

Katrijn Snauwaert & Pepijn Buggenhout

Academiejaar 2017-2018

Stagebegeleider op de stageplaats: Luc Heyerick

Ugentbegeleider: Aurelia Bijmens

Aantal woorden (excl. Bijlagen) :

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Onderzoeksdoel en relevantie	5
3	Theoretisch kader	5
3.1	Sociale controletheorie-Hirschi	6
3.2	Informele sociale controletheorie – Sampson & Laub	6
3.3	Risk-needs-responsivity model – Andrews & Bonta	7
3.4	Good Lives Model - Ward	8
4	Methodologie	8
4.1	Literatuurstudie	8
4.2	Kwalitatief onderzoek	9
4.3	Steekproef	9
4.4	Gegevensverzameling	10
4.5	Verloop van het interview	111
4.6	Kritische reflectie interviews	11
4.7	Gegevensverwerking en data-analyse	12
5	Definitie re-integratie	13
5.1	Resocialisatie	13
5.2	Rehabilitatie	13
5.3	Resettlement	14
6	Aanbod gevangenis Gent	14
6.1	Arbeid	14
6.2	Opleiding	15
6.3	Bezoek	15
7	Literatuurstudie	17
7.1	Knelpunten in arbeid	17
7.1.1	Vraag en aanbod	17
7.1.2	Loon	18
7.1.3	Samenwerking beleidsniveaus	18
7.1.4	Afstemming op de arbeidsmarkt	18
7.1.5	Toekomst	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
7.2	Knelpunten in opleiding	19
7.2.1	Uitval	19
7.2.2	Aanbod en niveau	19
7.2.3	Non-deelname	20

7.2.4	Toekomst.....	20
7.3	Knelpunten in bezoek	20
7.3.1	Benadrukken pains of imprisonment.....	21
7.3.2	Onterecht weigeren bezoek en communicatie.....	21
8	Onderzoeksresultaten	22
8.1	Inleiding.....	22
8.2	Beleving arbeid.....	23
8.2.1	Wachlijsten.....	23
8.2.2	Vraag en aanbod.....	24
8.2.3	Loon	25
8.2.4	Samenwerking beleidsniveaus	27
8.2.5	Dienstverlening VDAB	27
8.2.6	Afstemming op de arbeidsmarkt en impact op de re-integratie	27
8.3	Beleving Opleiding.....	28
8.3.1	Uitval.....	28
8.3.2	Aanbod	29
8.3.3	Niveau	29
8.3.4	Non-deelname	30
8.3.5	Motivatie	30
8.3.6	Vergoeding	30
8.3.7	Afstemming op de statuten.....	31
8.3.8	Zelfstudie.....	31
8.3.9	Impact op re-integratie	32
8.4	Beleving Bezoek.....	32
8.4.1	Bezoekregeling.....	32
8.4.2	Termijn en regels bezoek	34
8.4.3	Weigeren bezoek	35
8.4.4	Impact op re-integratie	36
8.5	Algemene voorbereiding op de vrijlating in de gevangenis van Gent	36
8.6	Suggesties voor de Commissie van Toezicht	37
9	Aanbevelingen.....	38
9.1	Arbeid	38
9.2	Opleiding	39
9.3	Bezoek	40
10	Conclusie.....	41

11	Bibliografie.....	42
12	Bijlagen	43
12.1	Vragenprotocol gedetineerden.....	43
12.2	Vragenprotocol directie en kwartierchefs.....	46
12.3	Vragenprotocol VDAB.....	48
12.4	Vragenprotocol CORT	48
12.5	Vragenprotocol PSD.....	49
12.6	Vragenprotocol zorgteam	50
12.7	Vragenprotocol verantwoordelijke werkhuisen	50

1 Inleiding

In het kader van onze stage voor de Commissie van Toezicht bij de gevangenis Gent (CvT) kregen we de opdracht om onderzoek te doen naar de beleving van gedetineerden inzake arbeid, opleiding en bezoek met het oog op re-integratie in de Gentse gevangenis. Concreet bestaat dit verkennend onderzoek uit een algemene literatuurstudie en een eigen kwalitatieve studie aan de hand van semigestructureerde interviews met gedetineerden, directie en personeelsleden van de Gevangenis Gent.

Voor dit onderzoek werd vertrokken vanuit een centrale onderzoeksvraag namelijk “Wat is de huidige beleving van gedetineerden inzake opleiding, arbeid en bezoek in de gevangenis van Gent met het oog op re-integratie?”.

Naast deze centrale onderzoeksvraag werd ook gekeken of er eventuele discrepanties zijn tussen de beleving van gedetineerden en die van directie of personeel met betrekking tot deze aspecten.

2 Onderzoeksdoel en relevantie

Uit de jaarverslagen die de Commissie publiceert blijkt dat arbeid en bezoek onderwerpen zijn waar de commissie frequent mee in contact komt. Sinds de publicatie van het eerste jaarverslag in 2011 zijn klachten en vragen over tewerkstelling een constante. In 2011 waren er acht klachten, in 2012 zeven, in 2013 vijftien, in 2014 zes en in 2015 twaalf. In grote lijnen betreffen de klachten hoofdzakelijk de wachtlijsten, het verlies van werk, en het loon (te laag loon, loon niet ontvangen, incorrecte berekening van het loon) (CvT Gent, 2015).

Dezelfde trend is vast te stellen voor bezoek. In de jaarverslagen is de categorie ‘Contacten met de buitenwereld’ steeds aanwezig. Klachten en vragen over (ongestoord) bezoek zijn in deze categorie ondergebracht. In 2011 waren er zes klachten, in 2012 waren er 10. Voor het jaar 2013 wordt er geen exact cijfer met betrekking tot bezoek gegeven, maar voor de bredere categorie ‘contacten met de buitenwereld’ waren er 17 klachten (in deze categorie vallen naast bezoek ook briefwisseling en telefoneren). De jaren 2014 en 2015 worden gebundeld in één rapport, en ook hier is het niet mogelijk een exact aantal voor bezoek te onderscheiden. De overkoepelende categorie ‘contacten met de buitenwereld’ werd 11 keer aangehaald in 2014, 15 keer in 2015. De klachten gaan vooral over het weigeren van bezoek, alsook het weigeren van bepaalde mensen voor ongestoord bezoek en de regeling daarrond (CvT Gent, 2015).

Het is duidelijk dat arbeid en bezoek veelbesproken onderwerpen zijn bij de gedetineerden en dat het nuttig is hier nader onderzoek naar uit te voeren. De keuze voor deze onderwerpen is dan ook logisch. Vragen en klachten over opleidingen komen echter geen enkele keer voor in de jaarverslagen. Omdat we ons onderzoek richten op de re-integratie van gedetineerden hebben we echter besloten opleiding er wel bij te betrekken. Ons inziens is het krijgen van een opleiding of vorming (theoretisch of een beroepsopleiding) een belangrijk onderdeel van de voorbereiding op vrijlating. Ondanks het feit dat dit blijkbaar voor minder vragen en klachten zorgt dan arbeid en bezoek, en dit voor de commissie minder bekend terrein is, nemen we dit deel van detentie ook op in ons onderzoek.

3 Theoretisch kader

Om de onderzoeksrelevantie theoretisch te onderbouwen zullen we aan de hand van onderstaande theorieën duiden waarom het onderzoek van arbeid, opleiding en bezoek relevant is in het kader van re-integratie. De theorieën die besproken zullen worden zijn de sociale

controletheorie van Hirschi, de informele dynamische controletheorie van Sampson & Laub, het risk-need-responsivity model van Andrews & Bonta en tot slot het Good lives model van Ward.

3.1 Sociale controletheorie-Hirschi

De sociale controletheorie van Travis Hirschi is een theorie die, in tegenstelling tot veel andere criminologische theorieën, probeert te verklaren wat mensen ervan weerhoudt om criminaliteit te plegen. Concreet bespreekt de theorie vier bindingsmechanismen die hiervoor zouden kunnen zorgen. We zien hechting (attachment), gebondenheid (involvement), betrokkenheid (commitment) en waarden en normen (beliefs) (Pauwels, 2015).

Met attachment worden de positieve sociale betrekkingen bedoeld die conformisme met de samenleving bevorderen. Involvement gaat over het deelnemen aan conformistische activiteiten waardoor er minder tijd overblijft voor deviant gedrag. Commitment betekent dat hoe meer men verbonden is aan de samenleving, hoe meer men te verliezen heeft door het plegen van crimineel gedrag. Men gaat hierdoor vinden dat de baten niet opwegen tegen de kosten. Beliefs tenslotte gaat ervan uit dat hoe meer waarde men hecht aan de heersende waarden en normen in de maatschappij, hoe meer waarde men hecht aan conformisme, wat dus op zijn beurt zorgt voor minder deviant gedrag (Pauwels, 2015).

Binnen deze theorie zien we dat, werk, opleiding en sociale contacten, het onderwerp van ons onderzoek, voor gedetineerden belangrijke bindingen kunnen zijn. Deze bindingen zullen dan zorgen voor twee belangrijke aspecten van re-integratie, namelijk meer conformisme aan de samenleving en minder recidive.

Bezoek in de gevangenis, één van de weinige mogelijkheden tot contact met de buitenwereld, is duidelijk gelinkt aan attachment. Verder kan bezoek ook gelinkt worden aan commitment. Door het onderhouden van belangrijke relaties met partner of kinderen zal men meer verbonden zijn de maatschappij en meer te verliezen hebben wanneer men doorgaat met criminaliteit. Niet voor niets wordt het gezin vaak als de hoeksteen van de maatschappij aangeduid. Het stimuleren van involvement en beliefs vinden we dan weer meer terug door het aanbieden van arbeid en opleiding tijdens detentie. Via werk en opleiding worden de heersende waarden en normen die extramuros bestaan, overgebracht en aangeleerd. Met de vaardigheden die men leert tijdens de opleiding en arbeid kunnen de gedetineerden vervolgens aan de slag bij vrijlating. Ze kunnen verder studeren of een betere positie innemen op de arbeidsmarkt. Dit zijn samenlevingsconforme activiteiten die veel tijd in beslag nemen en dus tijd voor deviante gedragingen zal reduceren.

3.2 Informele sociale controletheorie – Sampson & Laub

De informele sociale controletheorie van Sampson & Laub vervolgens is een uitbreiding van de bindingentheorie van Hirschi. Net als Hirschi erkennen zij het belang van omgevingsfactoren en hun controlerende werking op deviant gedrag. De uitbreiding van Sampson en Laub aan de sociale controletheorie is echter het inzicht dat de mate van informele sociale controle door de tijd heen kan veranderen. Op ieder moment in het leven van een individu kan er een verandering van sociale bindingen (en dus een verandering in informele sociale controle) plaatsvinden. Deze verandering kan leiden tot een verandering in het gedrag van het individu (Cullen & Wilcox, 2010).

Veranderingen in de levensloop die kunnen leiden tot een gedragsverandering, met name het stopzetten van crimineel gedrag, worden vaak bestendigd door de zogenaamde turning points, keerpunten, in iemands leven. Keerpunten worden in de criminologie gedefinieerd als gebeurtenissen die een blijvende verandering in de levensloop creëren. Turning points zijn dus vaak levensgebeurtenissen die bestaan uit een vorm van sociale binding en zorgen voor een betere re-integratie. De meest aangehaalde turning points in de literatuur zijn het krijgen van een job, het aangaan van een huwelijk of het krijgen van kinderen (Poppe, Colman, De Waele, & Pauwels, 2014). Door het aanbieden van arbeid en opleidingen in de gevangenis wordt geprobeerd om de gedetineerden te leiden naar positieve keerpunten zodanig dat re-integratie bevorderd kan worden.

3.3 Risk-needs-responsivity model – Andrews & Bonta

Het ‘Risk-Needs-Responsivity’ model (RNR-model) is een van de betere en meest gebruikte modellen om vast te stellen welke risicofactoren belangrijk zijn en welke behandelingen nuttig zijn voor daders om recidivisme te minimaliseren en de re-socialisering te bevorderen. Hierbij wordt voor elke dader individueel bekeken hoe hoog het risico op recidivisme is (de intensiteit van de interventie moet evenredig zijn met dit risico), op welke risicofactoren die samenhangen met recidivisme best ingezet worden (voor elk individu zullen andere risicofactoren op de voorgrond treden), en hoe dit overgebracht kan worden op een manier die aansluit bij de persoonlijkheid en karakteristieken van de dader (Bonta & Andrews, 2007).

Vanuit het ‘Needs’ aspect wordt afgeleid dat het belangrijk is te bepalen welke factoren een rol spelen bij elk individu voor het plegen van criminaliteit. Deze criminogene factoren moeten, na identificatie, specifiek benaderd worden tijdens de voorbereiding op re-socialisering (Bonta & Andrews, 2007). Andrews en Bonta identificeerden enkele van de belangrijkste risico factoren. Deze worden ook de ‘Central eight criminal risk factors’ genoemd. ‘School en Werk’ en ‘Familie/Huwelijksrelatie’ zijn hier twee van. Dit is waarom de focus van dit onderzoek op arbeid, opleiding en bezoek in de gevangenis ligt. Wanneer de risicofactor school en werk zich uit door een slechte betrokkenheid bij een opleiding en slechte prestaties op het werk, kan hieraan gewerkt worden door vaardigheden die nuttig zijn voor het werk te trainen. In de gevangeniscontext kan dit door een opleiding te volgen (hetzij theoretisch, hetzij een beroepsopleiding), of door werkattitudes te verbeteren via penitentiaire arbeid (Utah Sentencing Commission, 2015).

Een slechte relatie met de partner of een slechte samenhang binnen het gezin is eveneens een grote risicofactor. Hoewel het tijdens detentie moeilijk is om hier actief aan te werken, is het belangrijk om deze relaties zo goed mogelijk te onderhouden tijdens de bezoekenmomenten. Daarnaast is het hebben van een goede relatie met een partner of een goed gezin een beschermende factor (het tegengestelde van de risicofactor). Indien een gedetineerde bij de vrijlating terug kan keren naar een goed gezin, verlaagt dit het risico op recidivisme. Het is dus belangrijk om via bezoek de banden met de partner en het gezin zo goed mogelijk te onderhouden of zelfs te verbeteren (Utah Sentencing Commission, 2015).

Naast de twee hierboven besproken risicofactoren zijn er nog enkele andere risicofactoren waar arbeid, opleiding en bezoek een impact op kunnen hebben, zij het minder direct. Een antisociaal persoonlijkheidspatroon is hier één van. Deze factor kan moeilijk integraal aangepakt worden binnen een gevangeniscontext. De risicofactor kan echter wel voor een deel verbeterd worden via ‘anger-management’ of zelfbeheersing cursussen. Dit is op zich niet voldoende om de

risicofactor weg te werken, maar het is wel nuttig om eraan te werken. Anger- management of zelfbeheersing cursussen zijn opleidingen die eveneens in de gevangenis aangeboden kunnen worden en dus een positieve impact hebben op resocialisatie (Utah Sentencing Commission, 2015).

Een minder belangrijke en niet-criminogene risico factor is een laag zelfvertrouwen. Zelfvertrouwen is een erg veelzijdig fenomeen dat bepaald wordt door veel verschillende variabelen. Het succesvol behalen van een getuigschrift via een opleiding in de gevangenis of het leveren van goede prestaties in de penitentiaire arbeid kan het zelfvertrouwen verhogen en daardoor een positieve (hoewel eerder kleine) impact hebben op de re-integratie (Utah Sentencing Commission, 2015).

3.4 Good Lives Model - Ward

Tenslotte kunnen we ook nog het Good Lives Model (GLM), ontwikkeld door Tony Ward, gebruiken als onderbouwing voor de relevantie van ons onderzoek. Dit behandelmodel is ontstaan uit kritiek ten opzichte van het eerder vermelde risk-need-responsivity model. Het GLM is vooral gefocust op welzijn en het verbeteren van de levenskwaliteit, waaruit dan spontaan desistance (het stopzetten van crimineel gedrag) zou moeten volgen door de reductie van risicofactoren. Het model beschouwt daders als personen die barrières zijn tegenkomen in het bereiken van primary goods op een aanvaarde manier, waardoor ze hun toevlucht hebben genomen tot de criminaliteit. Met primary goods worden de verlangens bedoeld die iedere persoon wil bereiken in het leven. Aan de hand van arbeid en opleiding in de gevangenis kan men proberen om deze barrières weg te werken en ervoor zorgen dat primary goods weer op een conforme manier bereikt kunnen worden. (Ward, Mann, & Gannon, 2006)

4 Methodologie

Het onderzoek dat door ons werd uitgevoerd bestaat uit twee grote luiken. Ten eerste werd er een literatuurstudie gedaan. Vervolgens werd een eigen kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Beiden zullen ook methodologisch besproken worden.

4.1 Literatuurstudie

Voor de literatuurstudie werd zowel via metazoekmachines als Google Scholar gezocht als via de database van de universiteit en de database Web of Science. Zoektermen die gebruikt werden zijn “Gevangenis Gent”, “Arbeid gevangenis”, “Werk gevangenis”, “opleiding gevangenis”, “onderwijs gevangenis”, “werk gedetineerden”, “opleiding gedetineerden”, “Arbeid gedetineerden”, “onderwijs gedetineerden”, “commissie van toezicht”, “commissie van toezicht Gent”, “Bezoek gevangenis”, “bezoek gevangenis gent”, “ongestoord bezoek”, “voka gevangenis”, “cellmade”, “CVO gevangenis”, “VDAB gevangenis”, “Re-integratie gevangenen”, “reïntegratie gevangenen”, “Reintegration prisoners”, “Bezoek gevangenis”, “Bezoek detentie”, “Sociaal contact gevangenis”, “Sociaal contact detentie”, “Sociale contacten detentie”, “gevangenis sociaal”, “visit prison”, “social contact prison”, “visit detention”, “social contact detention”.

Verder maakten we voor de literatuurstudie ook gebruik van de jaarrapporten van de gevangenis van Gent, de jaarrapporten van de Centrale Toezichtsraad op het Gevangeniswezen en van de maand-en jaarrapporten van de Commissie van Toezicht bij de gevangenis Gent zelf als literatuur.

4.2 Kwalitatief onderzoek

Voor dit onderzoek werd gekozen om een kwalitatief onderzoek te doen aan de hand van exploratieve interviews. De kwalitatieve methode beschouwt de respondent als de 'knowledgeable agent', iemand die in staat is om te verklaren waarom hij op een bepaalde manier handelt of op een bepaalde manier over een fenomeen denkt. Er is aandacht voor de persoonlijke betekenis die hieraan wordt gegeven (Decorte & Zaitch, 2016). Kwalitatief onderzoek maakt het mogelijk om moeilijk bereikbare populaties te onderzoeken en is vaak belangrijk om ook de meest kwetsbare groepen een stem te geven. Via kwalitatief onderzoek kan dieper ingegaan worden op de individuele context en beleving van de respondent. Daarnaast is kwalitatief onderzoek, beter dan kwantitatief onderzoek, geschikt om moeilijke of gevoelige onderwerpen te onderzoeken (Decorte & Zaitch, 2016). Vandaar dat deze methode dus uitermate geschikt is voor het onderzoeken van de beleving van arbeid, opleiding en bezoek in de Gentse gevangenis.

Uiteraard zijn er ook een aantal nadelen verbonden aan kwalitatief onderzoek. Deze nadelen zijn echter vooral van praktische aard waardoor ze niet opwegen tegen de criminologische waarde van het onderzoek. Het grootste nadeel van een kwalitatief onderzoek, ten opzichte van een kwantitatief onderzoek, is dat het zeer tijdsintensief is. Een belangrijker nadeel om rekening mee te houden is de mogelijke vertekening door de invloed van de interviewer of door de respondent zelf. Kenmerken van de interviewer die de antwoorden zouden kunnen beïnvloeden zijn bijvoorbeeld geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, taalgebruik, luisterhouding, gelaatsuitdrukking, uiterlijk en kledij. Tijdens het kwalitatief onderzoek is het belangrijk om dit in het achterhoofd te houden. Andere zaken die een invloed zouden kunnen hebben zijn het stellen van suggestieve vragen, de neiging van de respondent om sociaal wenselijk te antwoorden of geheugeneffecten, gevoel van machtsverschil, omgeving waar men zich niet op zijn gemak voelt, emoties die opspelen (Decorte & Zaitch, 2016). Dit zijn gelukkig bijna allemaal zaken waarvan de invloed geminimaliseerd kan worden door bepaalde maatregelen of door ze tijdens het interview gewoon in het achterhoofd te houden.

Specifiek werd gekozen voor het afnemen van individuele diepte-interviews. Diepte-interviews maken het mogelijk voor de onderzoeker om dieper in te gaan op cases doordat de volledige aandacht op één respondent is gericht. Tijdens het interview kan dieper ingegaan worden op de individuele beleving van iedere respondent en dat is nu net wat we proberen te achterhalen met dit onderzoek. Via deze methode willen we inzicht krijgen in het perspectief van de betrokkenen zelf en in eventuele gedeelde ervaringen tussen de respondenten.

4.3 Steekproef

Voor de steekproef werd besloten om interviews af te nemen tot het saturatiepunt bereikt werd, met een maximum van 20 interviews met gedetineerden. Vanuit de Commissie van Toezicht kregen we de opdracht om zowel gedetineerden als personeel te interviewen. Bij de gedetineerden moesten dat zowel mannen als vrouwen zijn, werkenden als niet-werkenden, zowel beklaagden, veroordeelden als geïnterneerden. Concreet werd besloten om 15 gedetineerden en 8 personeelsleden te interviewen. Het was de bedoeling om twaalf mannen te selecteren waarvan vijf beklaagd, vijf veroordeeld en twee geïnterneerd. Bij de beklaagden zijn dit drie werkenden en twee niet-werkenden, bij de veroordeelden ook drie werkenden en twee niet-werkenden, en bij de geïnterneerden allebei werkend. Van de vrouwen werden drie personen geselecteerd waarvan twee werk hebben en één iemand niet. Bij het personeel werd besloten om minstens één directeur regime te interviewen, iemand van CORT, iemand van de

PSD, de persoon die in staat voor de werkhuizen, de VDAB-consulent, een kwartierchef van de mannenafdeling, een kwartierchef van de vrouwenafdeling en tenslotte nog iemand van het zorgteam.

Voor deze aantallen werd ruwweg afgegaan op de verdeling van de verschillende groepen in de gevangenis Gent en het voorbeeld van de stagiairs van voorgaande jaren, rekening houdend met de tijd die we hadden. Om specifieke personen te selecteren werd een afspraak met de directie gemaakt. Daar was het de bedoeling om lijsten te kunnen verkrijgen met de nodige informatie om vervolgens een random selectie te kunnen maken volgens de vooropgestelde criteria. Op de lijst die we kregen van directeur Van Bogaert stonden de namen van slechts vijf werkende vrouwen, vier niet-werkende vrouwen, twee beklagde werkende mannen, drie beklagde niet-werkende mannen, vier veroordeelde werkende mannen, twee veroordeelde niet-werkende mannen en drie werkende mannen van de geïnterneerden/zorgafdeling. Om een random selectie te trekken uit deze lijst werd besloten om de lijst te alfabetiseren en vervolgens degenen op de even plaatsen te selecteren. Indien nog niet voldoende mensen bij het einde van de lijst werden gekozen, werd dezelfde lijst opnieuw gebruikt, zonder de namen van de reeds geselecteerden ertussen. Voor de beklagde werkende mannen was er het probleem dat we er drie random zouden selecteren maar slechts een 'lijst' met twee namen kregen. Later in het onderzoek werd wel een ruimere lijst met namen verkregen via de griffie in de gevangenis. Om respondenten te selecteren werd, eens ze op nationaliteit waren gesorteerd, op dezelfde manier als tevoren gewerkt.

De geselecteerde personen werden vervolgens persoonlijk benaderd met een informatiebrief. Deze informatiebrief bevatte uitleg betreffende het onderzoeksonderwerp, doel en verloop. In de brief werd al rekening gehouden met een aantal ethische aspecten. Het gebruik van opnameapparatuur werd vermeld en anonimiteit werd benadrukt. Er werd rekening gehouden met eventueel anderstalige respondenten die in het Engels zouden kunnen deelnemen aan het onderzoek. Voor hen werd een vertaalde versie van de informatiebrief voorzien. Respondenten konden echter enkel gefilterd worden op Nederlands, Frans of onbekend wat ervoor zorgde dat de steekproef zich zou beperken tot Nederlandstaligen. In de praktijk bleek dat er toch respondenten waren die wel wat Nederlands spraken maar liever in het Engels zouden deelnemen. Indien men niet bereid was om mee te werken, werd de volgende persoon op de lijst geselecteerd. Voor het interview zou plaatsnemen werd hun deelname nog eens bevestigd met een briefje waarmee ze ook werden ingelicht over het precieze moment wanneer het interview ging plaatsvinden.

4.4 Gegevensverzameling

Het diepte-interview zelf werd aan de hand van een vragenprotocol afgenomen. Dit vragenprotocol zorgde ervoor dat de dataverzameling semi-gestructureerd verliep. Er werd gewerkt aan de hand van een logisch opgebouwde lijst met vragen per thema die aan bod moesten komen tijdens het face-to-face gesprek. Er werd vertrokken van een aantal inleidende vragen, vervolgens werd overgegaan naar een aantal kernvragen om uiteindelijk een aantal besluitende vragen te stellen (Mortelmans, 2007). Uiteraard stond het de interviewer vrij om af te wijken van de volgorde of de vragen zelf afhankelijk van hoe het gesprek op een natuurlijke wijze vordert. Het vragenprotocol zorgde dus voor een gestructureerd doch spontaan verloop van de interviews. Het vragenprotocol werd in de praktijk ook aangepast aan de hand van ervaringen tijdens de interviews. De vragen zelf waren gebaseerd op een eerdere literatuurstudie en op concrete klachten die ingekeken konden worden via de Commissie van Toezicht.

4.5 Verloop van het interview

De interviews werden afgenomen tussen begin maart en eind april 2018. De gesprekken gingen door in een beschikbaar gesloten lokaal in de gevangenis zodat er sprake was van enige privacy. Voor het interview van start ging werd gevraagd of de informatiebrief gelezen en duidelijk was. Indien dit niet het geval was, werd de informatiebrief nogmaals voorgelegd. Ook een informed consent document werd voorgelegd en ondertekend voor akkoord. In dit document werden anonimiteit, vrijwilligheid, vertrouwelijkheid en onafhankelijkheid nogmaals benadrukt (Decorte & Zaitch, 2016). Er werd nog eens vermeld dat het gesprek via audio recorder opgenomen zou worden en dat men ten allen tijde het interview kon stoppen zonder gevolgen. Tijdens het interview werden ethische aspecten en mogelijke vertekeningen steeds in het achterhoofd gehouden. Er was aandacht voor zaken als welzijn van de respondent, suggestieve vragen, houding van de interviewer, non-verbale signalen van deelnemers en een aangename ruimte waar men niet gestoord is en vrij kan spreken. De opname-apparatuur werd niet verborgen maar was subtiel aanwezig zodat hier niet te veel aandacht naar zou gaan.

De interviewers maakten ook gebruik van een aantal interviewtechnieken zoals knikken, vraag herhalen, papegaaien, doorvragen of samenvatten. Op deze manier werd een poging gedaan om tot meer diepgang in de antwoorden van de respondenten te komen. Na het interview werd telkens gevraagd of er nog opmerkingen waren en werden de respondenten uitdrukkelijk bedankt voor hun medewerking.

4.6 Kritische reflectie interviews

De kanttekening moet gemaakt worden dat er werd geopteerd om kwalitatieve interviews te doen. Deze onderzoeksmethode past het best bij de onderzoeksdoelstelling maar brengt ook een aantal beperkingen met zich mee. Kwalitatief onderzoek is tijdrovend waardoor onze steekproef vrij beperkt bleef. Ook zijn de resultaten enkel van toepassing op de specifieke onderzoeksetting, namelijk de gevangenis van Gent. De resultaten kunnen dan ook niet veralgemeend worden.

In het algemeen zijn de interviews en alles wat daar mee gepaard ging wel vlot verlopen. Toch zijn er een aantal opmerkingen of reflecties die gemaakt kunnen worden. Er was één interview dat jammer genoeg heel moeizaam verliep en geen nuttige informatie heeft opgeleverd. Dit was een interview met een respondent uit de zorgdoelgroep. Deze persoon bracht één klaagverhaal en antwoordde hierdoor telkens volledig naast de kwestie. We hadden een extra interview kunnen doen om dit compenseren maar hier is uiteindelijk niet voor geopteerd. Na de overige interviews te hebben gedaan, hadden we wel het gevoel dat we het saturatiepunt hadden bereikt. We hadden ook wat problemen bij het vinden van de laatste geplande respondent. Om respondent 15 in te vullen waren er een aantal afspraken met verschillende personen gepland die telkens afgezegd werden toen we in de gevangenis waren om het interview af te nemen. Uiteindelijk hebben we wel iemand gevonden die toch bereid was en zich aan zijn woord heeft gehouden. Deze moeilijkheid zorgde er ook voor dat we besloten geen extra persoon te interviewen ter compensatie van het moeilijke interview met de respondent uit de zorg.

Verder waren er een aantal zaken die niet zoals gepland verliepen zoals interrupties van de interviews door telefoons die regelmatig rinkelden, personen die binnenkwamen in de ruimte of personen die we hoorden spreken in de bureaus naast ons. Dit zorgde ervoor dat respondenten af en toe de draad kwijt leken te zijn maar had voor de rest weinig invloed. Wel was het zo dat de verantwoordelijke van de werkhuizen is geïnterviewd in de bureau die gedeeld wordt met

een collega. Dit kan ervoor zorgen dat deze persoon misschien niet altijd heeft gezegd wat hij wou zeggen of zijn ware mening bekend heeft gemaakt. Een andere locatie die misschien een invloed had op de interviews was de bureau van de directie in het cellulair. Twee interviews zijn daar wegens plaatsgebrek doorgegaan. Deze ruimte brengt bepaalde associaties mee voor de gedetineerden waardoor ze zich misschien minder ontspannen voelden daar. Om dit effect tegen te gaan werd bij het afnemen van deze interviews er voor gekozen om niet recht tegenover de respondent te gaan zitten zoals gebeurt wanneer ze op rapport komen bij de directie.

Het enige echt grote probleem was de steekproefselectie. De manier waarop dit gebeurde kan mogelijk voor een bias in de onderzoeksresultaten hebben gezorgd. Voor de eerste selectie kregen we namelijk per categorie die nodig was in de steekproef een lijst van de directie van de gevangenis. Deze lijst was echter heel beperkt qua namen. Dit zorgt ervoor dat de vraag kan gesteld worden of er geen voorselectie door de directie is gebeurd. Later in het interview zijn een aantal respondenten wel op neutralere wijze geselecteerd kunnen worden via een ruimere lijst van gedetineerden die verkregen werd via de griffie. Van een echte random geselecteerde steekproef was dus niet echt sprake.

Voor de interpretatie van de onderzoeksresultaten dient ook rekening gehouden te worden met het feit dat het gezien de beperkte tijd dus niet mogelijk was om een zeer ruime steekproef te bevragen. Bovendien waren we door onze eigen mogelijkheden beperkt tot respondenten die de Nederlandse taal machtig zijn. Dit zou dus voor een vertekening in de resultaten kunnen zorgen op sommige gebieden.

4.7 Gegevensverwerking en data-analyse

De interviews werden na de afname woord voor woord getranscribeerd. Tijdens de transcriptie was er al een eerste gegevensverkenning waarbij werd nagedacht over codes en patronen.

Na de transcriptie volgde de effectieve fase van het coderen en analyseren. Dit gebeurde aan de hand van het kwalitatieve softwareprogramma NVivo. De interviewteksten werden opgedeeld in fragmenten door er een aantal labels ('codes') aan te hechten waarna deze onderling vergeleken kunnen worden. Deze zogeheten 'codes' zijn korte zinnen die aan een stukje data worden gegeven en waarmee de betekenis van het fragment wordt uitgedrukt. Gegevens die irrelevant blijken te zijn voor het onderzoek worden niet gecodeerd (Decorte & Zaitch, 2016). De codes die wij gebruikten werden ontwikkeld na het beluisteren en transcriberen van het interviews. Sommige van de codes werden dus vooraf opgesteld, vertrekkend vanuit de onderzoeksvraag en literatuurstudie, anderen volgden uit het analyseren zelf. Op die manier werd de analyse steeds meer aangepast en verfijnd. Er was dus sprake van een cyclisch verloop bij de analyse van de gegevens. Een overzicht van de gebruikte codes is terug te vinden in de codeboom in de bijlage. Daarnaast is het onze taak om de anonimiteit en privacy van onze respondenten te verzekeren en te garanderen dat de informatie die zij verstrekken geheel vertrouwelijk is. Cruciaal hierbij is dat geen enkele data (geluidsopnames, transcripten van interviews, observatieschema's of aantekeningen...) informatie mag bevatten die de respondenten zouden kunnen identificeren (Decorte & Zaitch, 2016). Om hieraan tegemoet te komen hebben we een codeerschema ontwikkeld die gehanteerd werd bij het transcriberen, waardoor elke respondent een nummer krijgt en de relevante gegevens beschikbaar zijn.

5 Definitie re-integratie

Re-integratie is een complex begrip dat inwisselbaar met resocialisatie, rehabilitatie of zelfs resettlement gebruikt lijkt te worden. In de literatuur vinden we dan ook verschillende begripsomschrijvingen terug. Zo wordt re-integratie omschreven als een complex transitieproces van een leven in detentie naar een crimineel-vrij leven in de samenleving (Davis, Bahr, & Ward, 2013). Ook kan re-integratie worden omschreven als het proces dat alle fases omvat om naar de maatschappij terug te keren. Het zijn alle stappen die worden gezet om een succesvolle terugkeer in de samenleving te bekomen. Volgens Claes kan de re-integratie bij gedetineerden omschreven worden als spiegelbegrip van de sociale uitsluiting. Hierbij wordt evenwel gefocust op de positieve elementen tijdens de detentieperiode en wordt niet enkel stilgestaan bij de negatieve elementen, die zoveel mogelijk vermeden dienen te worden. Krabbendam en Nelissen (2012) definiëren re-integratie dan weer als het opnieuw aansluiten van de gedetineerde bij de maatschappij, mede door het herstel van de banden met de huidige maatschappij (Van Nieuwenhove, De Moor, & Vander Laenen, 2015). Volgens Maruna is re-integratie een langetermijnproces dat aanvat voor de vrijlating. Het is alles wat moet worden gedaan zodanig dat de gedetineerde na vrijlating met succes zijn rol in de samenleving weer kan opnemen. Het omvat verschillende processen zoals: correctie, rehabilitatie en behandeling (Maruna & Immarigeon, 2004).

In deze definities zien we vooral een focus op de fase van de detentie zelf en de stappen die daar ondernomen kunnen worden. Ook het korte moment van de overgang als gebeurtenis wordt aangehaald. Arbeid, opleiding en sociale contacten zouden als deel van re-integratie worden gezien omdat ze passen binnen deze definities. Het zijn positieve aspecten waar ook tijdens de detentieperiode aandacht voor is met het oog op re-integratie. Ook kunnen ze helpen met het herstellen van de banden met de samenleving. Een aantal andere termen die verheldering vragen in het kader van re-integratie zijn resocialisatie, rehabilitatie en resettlement.

5.1 Resocialisatie

Socialisatie is een term die in de sociologische literatuur wordt omschreven als het proces waarin een individu leert om lid te worden van een maatschappij door het initialiseren van de waarden en normen van die maatschappij en door het aanleren van sociale rollen. Socialisatie vindt op een onbewuste manier plaats, in tegenstelling tot opvoeden wat een bewustere vorm van socialisatie is. Resocialisatie omvat elk proces dat zowel door bewuste als onbewuste factoren het denk-en handelvermogen van individuen beïnvloedt (Vincke, 2007).

Ook hier zien we dat het gaat om een proces alvorens men echt lid is van de maatschappij zelf. De waarden en normen waar over gesproken wordt, zouden via opleiding en arbeid aangeleerd kunnen worden.

5.2 Rehabilitatie

Rehabilitatie houdt in dat de gedetineerde opnieuw een positie inneemt in de maatschappij. Bij rehabilitatie zal de gedetineerde een verandering doorgaan. Herstel en sociale inclusie staan hier centraal. Volgens Crow heeft deze verandering vooral te maken met herstel. Hieruit vloeit voort dat iemand opnieuw een positie inneemt in de maatschappij en deze behoudt. In het kader van rehabilitatie heeft hij het ook over treatment of behandeling waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen verschillende types. Eén daarvan is het ruimer aanbod van interventies met betrekking tot de sociale re-integratie van plegers. Deze interventies zijn gericht op verschillende domeinen, zoals: huisvesting, opleiding, training, relaties en werk (Crow, 2001).

Rehabilitatie gaat dus vooral over de fase in het proces van re-integratie waarbij men zich al terug in de maatschappij bevindt. We zien dat er gefocust wordt op een aantal domeinen die kunnen helpen bij rehabilitatie. Bij die domeinen zien we ook het onderwerp van dit onderzoek terugkomen namelijk opleiding, training, relaties en werk.

5.3 Resettlement

Ten slotte wordt de term resettlement verder toegelicht. Resettlement houdt de interventies in waardoor de re-integratie van gedetineerden wordt bespoedigd na een periode van maatschappelijke uitsluiting in de gevangenis. Het wordt gezien als een systematisch proces, waarbij er met de gedetineerde gewerkt wordt, zowel tijdens als na detentie waardoor er een daling plaatsvindt van recidive (Maruna & Immarigeon, 2004).

Resettlement is dus het begrip dat niet alleen aandacht heeft voor het re-integratieproces in de detentiecontext of de gebeurtenis van de vrijlating maar ook voor de ruimere re-integratie in de maatschappij zelf.

Het is duidelijk dat re-integratie een begrip is dat op verschillende manieren ingevuld kan worden. Resocialisatie, rehabilitatie en resettlement zijn dan weer begrippen die van elkaar verschillen op basis van kleine nuances maar allemaal als onderdeel van het grotere proces genaamd re-integratie gezien zouden kunnen worden. Ook blijkt uit deze definities al de aandacht voor opleiding, werk en sociale contacten als deel van het re-integratieproces.

6 Aanbod gevangenis Gent

6.1 Arbeid

Arbeid binnen de gevangenis kan grofweg opgedeeld worden in twee types. Er zijn de huishoudelijke taken en de werkhuizen voor industriële arbeid. Huishoudelijke arbeid bestaat uit schoonmaken, wassen, werk in de winkel, keukenwerk en onderhoudswerken. Dit soort werk verdient 0,75 euro/uur. De werkhuizen bieden stukwerk waar de gedetineerde eenvoudige zaken fabriceert en per stuk wordt betaald. De aannemers brengen de grondstoffen en komen na het productieproces door de gedetineerden de afgewerkte producten terug ophalen (Gevangenis Gent, 2015).

Aangezien men per stuk wordt betaald kan men meer verdienen dan wanneer men huishoudelijke arbeid zou doen. In de gevangenis van Gent zijn er vier werkhuizen. Voor eventuele geïnterneerden of gedetineerden uit de zorgvleugel is er een apart werkhuis voorzien, aangepast aan hun mogelijkheden en onder begeleiding van het zorgteam.

De werkhuizen functioneren via de organisatie Cellmade van de Regie van de Gevangenisarbeid binnen FOD justitie. Cellmade werft bedrijven om in arbeid voor de gedetineerden te voorzien. Beide partijen hebben hier voordeel bij aangezien gedetineerden zich nuttig maken en de bedrijven hun producten tegen minimale kosten kunnen laten maken. Het is ook Cellmade die prijzen bepaalt voor de bedrijven en de lonen van de gedetineerden. Cellmade's visie bestaat eruit dat gevangenisarbeid de gedetineerden de kans geeft om discipline en ervaring te verwerven zodat ze later makkelijker hun plaats in de maatschappij kunnen vinden. Ook zij zijn ervan overtuigd dat gedetineerden op die manier vlotter aan de slag kunnen op de reguliere arbeidsmarkt wat de kans op nieuwe feiten aanzienlijk verlaagt. Cellmade wil een tewerkstellingsaanbod kunnen bieden dat gebaseerd is op de arbeidsomstandigheden in de maatschappij reflecteert. Volgens Cellmade staan ze in voor een

toereikend arbeidsaanbod dat bestaat uit boekbinderij, confection, digitalisering, kaasmakerij, mailings, metaalbewerking, monteren, elektro, verpakken, schrijnwerkerij en fietsatelier (Regie van de gevangenisarbeid, 2018). In werkelijkheid blijkt echter dat het aanbod niet toereikend is en dat de arbeidsomstandigheden in de vrije samenleving helemaal niet gereflecteerd worden. Het werk is repetitief, niet uitdagend en leert wel werkhoudingen maar geen echte vaardigheden aan. Dit kan later, buiten de gevangenis, voor problemen zorgen (Van den Abbeele, 2005).

Met het oog op re-integratie kunnen gedetineerden binnen de gevangenis ook een consultant van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) raadplegen. Zij staan in voor loopbaanoriëntatie, arbeidstoeleiding en een individueel traject met focus op werk of opleiding. Ook bieden ze sollicitatietraining (VDAB, 2009).

6.2 Opleiding

Het onderwijsaanbod in de Belgische gevangenis gaat uit van het Vlaams ondersteuningscentrum voor het volwassenonderwijs (Vocvo). Het aanbod wordt concreet ingevuld door de Centra voor Basiseducatie (CBE) en de Centra voor het Volwassenenonderwijs (CVO). Onlangs heeft de Vlaamse minister van Onderwijs, Hilde Crevits, gevangenis erkent als een aparte vestigingsplaats voor CVO's. Bedoeling van deze maatregel is beter kunnen voldoen aan de specifieke behoeften met betrekking tot onderwijs binnen de gevangenis en de versnippering van het aanbod voor gedetineerden buiten de muren tegen te gaan. Een betere omkadering voor kwetsbare doelgroepen wordt vooropgesteld (Onderwijs Vlaanderen, 2017).

Concreet kunnen in de meeste gevangenis een aantal lessen gevolgd worden. Dit zijn opleidingen in de vorm van korte modules. In de gevangenis van Gent zijn er basiscursussen rekenen, maatschappijoriëntatie: budgetteren; Nederlands moedertaal: papieren en formulieren, spelling, Nederlands opruimen en creatief schrijven die worden georganiseerd door het CBE. Andere opleidingen zoals computerlessen (Publisher, Word, Excel en Powerpoint) of taalcursussen (Engels, Spaans, Frans en Nederlands) worden door het CVO aangepakt. Dit met het oog op het verwerven van gevraagde skills op de arbeidsmarkt. Voor geïnterneerden is er een aanbod op maat voorzien (Gevangenis Gent, 2015).

Naast Vocvo is er ook nog De Rode Antraciet VZW die voorziet in vormingscursussen, die als een vaardigheidsopleiding kunnen worden beschouwd. Ze bieden cursussen aan als 'omgaan met lastige situaties', 'kom op voor jezelf', 'agressietraining' en 'stressbeheersing'. Via deze cursussen kan gewerkt worden aan communicatieve en sociale vaardigheden (De Rode Antraciet, 2016).

6.3 Bezoek

In de gevangenis van Gent is er mogelijkheid tot vier soorten bezoek: het gewoon tafelbezoek, het ongestoord bezoek, het familiebezoek en het kinderbezoek. De uitvoering van het gewoon bezoek en het ongestoord bezoek is gebaseerd op de Basiswet betreffende het Gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden uit 2005.

Het eerste soort bezoek is het standaard bezoek, ook wel tafelbezoek genoemd. Dit bezoek vindt plaats in de bezoekszaal van de gevangenis waar versnaperingen en drankjes kunnen worden besteld. Het bezoek kan ook achter glas plaatsvinden indien er sprake is van een tuchtsanctie, gevaar voor de veiligheid of op vraag van één van de partijen. (Art. 60 Basiswet) Volgens de Basiswet hebben beklagden recht op dagelijks bezoek en overige gedetineerden op minstens

drie bezoeken per week. Een bezoek dient minimum één uur te mogen duren. (Art. 58. Basiswet). Familie in rechte lijn (kinderen, kleinkinderen, ouders, broers en zussen, grootouders, tantes en nonkels, voogd, echtgenoot of echtgenote en de wettelijk of feitelijk samenwonende partner van de gedetineerde) kan op bezoek komen indien hun verwantschap aangetoond is. Andere personen dienen hun belang aan te tonen (Art. 59 basiswet).

In de gevangenis van Gent is het zo dat er maximum drie personen tegelijk op bezoek kunnen komen. Iedereen kan op alle weekdays en op zaterdag bezoek ontvangen. Bij beklagden is dit alle dagen van de week. Op weekdays is er mogelijkheid tot bezoek in de namiddag, op zaterdag zowat de hele dag door en voor beklagden op zondag enkel in de voormiddag. (Gevangenis Gent, 2015)

Bezoek kan geweigerd worden door de directie in een aantal gevallen die door de wet zijn bepaald. Dit kan zijn doordat er aanwijzingen bestaan dat het bezoek de handhaving van de orde of de veiligheid in gevaar brengt of indien er geen aangetoond belang is.

Naast het gewoon bezoek, kan men ook ongestoord bezoek krijgen. Het ongestoord bezoek gaat door in een aparte afgesloten ruimte in de gevangenis waar geen toezicht is. Het lokaal waar het bezoek doorgaat is ingericht met een bed, zetel, tafeltje en badkamer (Dewindt, 2016). Volgens de Basiswet op het Gevangeniswezen heeft iedere gevangene elke maand recht op ongestoord bezoek gedurende minimaal twee uur (Art. 58 Basiswet).

Gedetineerden in Gent kunnen ongestoord bezoek aanvragen zodra ze minstens een maand in de gevangenis verblijven. Ongestoord bezoek kan plaatsvinden met de partner die deel uitmaakt van het gezin of de partner waarvan kan aangetoond worden dat er een duurzame relatie van minstens zes maanden is. Ook bepaalde bloed- en aanverwanten (grootouders, ouders, kinderen, kleinkinderen, broers, zussen, ooms en tantes) kunnen gebruik maken van het ongestoord bezoek. Het bezoek duurt twee uur en kan wekelijks plaatsvinden op weekdays. Maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag is dit zowat de hele dag door, op woensdag is dit enkel in de voormiddag (Gevangenis Gent, 2015).

Ongestoord bezoek kan door de directie geweigerd worden om een aantal redenen zoals het niet naleven van de bezoeksregeling, wanneer één van de partijen verboden voorwerpen in de gevangenis heeft binnengebracht of wanneer dit niet kan vanwege de persoonlijkheid van de gedetineerde zelf (Art. 59 Basiswet).

Een andere mogelijkheid is het familiebezoek. Gedetineerden kunnen maximum vijf familieleden in rechte lijn samen op bezoek laten komen. Ook hier geldt dat de familieband aangetoond moet kunnen worden. Deze vorm van bezoek duurt twee uur en kan wekelijks plaatsvinden. Het bezoek gebeurt in aparte ruimtes, die ook gebruikt worden voor ongestoord bezoek. Dit bezoek verloopt onder toezicht en de deuren blijven open. (Gevangenis Gent, 2015)

Tenslotte is er nog het kinderbezoek. Het kinderbezoek in de Gevangenis van Gent gaat iedere woensdagnamiddag voor een uurtje door (mits speciale aanvraag twee uur). Tijdens dit bezoek kunnen kinderen of kleinkinderen hun gedetineerde ouders of grootouders zonder begeleiding bezoeken na toestemming van de opvoedende ouder of voogd. Het kinderbezoek gaat door in een aangepaste ruimte die kindvriendelijk is ingericht, en waar speelgoed beschikbaar is. Bij mooi weer kan het bezoek ook doorgaan op de wandelkoer van de vrouwenafdeling waar speeltuigen en een zandbak beschikbaar zijn. Alle noodzakelijke verzorgingsproducten voor kinderen zijn beschikbaar van de gevangenis uit. Af en toe wordt op zondag ook een speciale

familie-activiteit georganiseerd waar het hele gezin welkom is. Dit kan bijvoorbeeld ter ere van Pasen, Halloween, Valentijn of Sinterklaas zijn (Gevangenis Gent, 2015).

7 Literatuurstudie

7.1 Knelpunten in arbeid

De gevangenis is als prominent orgaan in de strafuitvoering regelmatig het onderwerp van academisch onderzoek. Al sinds het ontstaan van de gevangenisstraf als autonome straf worden gevangenis gebruikt om onderzoek te doen naar gedetineerden. Het lijkt soms een soort laboratorium voor criminologen, al is er het besef dat de gevangenispopulatie geen weerspiegeling is van de maatschappij en dat onderzoek in de gevangenis ook zijn beperkingen heeft. Voor we zijn gestart aan ons eigen onderzoek hebben we de uitgebreide literatuur met betrekking tot arbeid, opleiding en bezoek in de gevangenis geraadpleegd om een beeld te krijgen van de knelpunten en uitdagingen op dat vlak. Over bevindingen met betrekking tot arbeid in de gevangenis en de link met re-integratie zijn verschillende onderzoeken en scripties geschreven. Zo is aangetoond dat het hebben van werk een goede economische motivatie is die het plegen van criminaliteit reduceert. Door tewerkstelling is de dag gestructureerd en zijn er positieve sociale contacten. Dit zorgt voor omstandigheden die het plegen van criminaliteit minder aantrekkelijk maken (Bloom, 2006). Het hebben van werk in de gevangenis is daarbij een eerste goede stap. Op die manier raken de gedetineerden gewend aan het ritme en kan het ontwikkelen van een nieuwe identiteit beginnen (Van Nieuwenhove et al., 2015).

7.1.1 Vraag en aanbod

Een bekend probleem is dat de vraag om te werken groter is dan het aanbod en er dus altijd wachtlijsten zijn van enkele maanden. Dit blijkt onder andere uit de klachten die de Commissie hierover krijgt, zoals wordt vermeld in het jaarrapport van 2011 (CvT Gent, 2011). Om een goed beeld te krijgen van de omvang en de aard van klachten die de Commissie over de jaren heeft gekregen, hebben we alle maandrapporten sinds 2009 doorgenomen en gescreend op de onderwerpen arbeid, bezoek en opleiding. In een maandrapport staan alle gesprekken die die maand met gedetineerden zijn gevoerd, samengevat. We zien dat arbeid de categorie is die het meest voorkomt, en dat klachten met betrekking tot de lange wachtlijsten veel voorkomen. Dit probleem is deels verbonden aan het probleem van overbevolking waardoor er voor verschillende activiteiten lange wachtlijsten zijn en gedetineerden soms noodgedwongen de hele dag op cel zitten. Het aantal beschikbare jobs in de gevangenis is echter sowieso onvoldoende om alle gedetineerden werk te kunnen geven, zelfs al zou er geen overbevolking zijn.

Een bijkomende problematiek van de wachtlijsten is dat er vaak een gevoel van willekeur heerst voor het toekennen van werk. Dit blijkt uit de vele klachten die de Commissie hierover krijgt. Het komt geregeld voor dat een gedetineerde die binnenkomt en zich meteen op de wachtlijst zet om te werken, ziet dat een andere gedetineerde die na hem binnen kwam sneller werk heeft. De criteria die de directie daarvoor hanteert worden niet meegedeeld, waardoor de gedetineerden in het duister tasten waarom anderen voor gelaten worden en hoe lang hun persoonlijke wachttijd nog zal zijn. Heldere communicatie daarover zou veel onzekerheid wegnemen.

Aansluitend op de communicatie met betrekking tot arbeid zien we ook geregeld klachten over de reden van ontslag die niet meegedeeld wordt. Gedetineerden krijgen soms te horen dat ze hun werk kwijt zijn, maar er wordt hen niet verduidelijkt waarom.

7.1.2 Loon

Een tweede groot knelpunt is het loon dat gedetineerden verdienen uit penitentiaire arbeid. Dit loon hangt in eerste plaats af van het soort arbeid dat geleverd wordt. Voor het werk in de werkhuizen is het loon afhankelijk van de opdrachtgever. Voor elke nieuwe opdracht wordt een overeenkomst met de opdrachtgever gesloten die bepaalt hoeveel het loon per afgewerkt stuk is. De ene opdracht levert dus een groter loon op dan de andere. Voor huishoudelijk werk wordt het loon betaald door de gevangenis zelf. Ze put hiervoor uit een vast jaarbudget dat door het centraal bestuur aan de inrichting ter beschikking wordt gesteld (CvT Gent, 2011). Over het algemeen ligt het loon in de werkhuizen hoger dan dat van huishoudelijk werk, maar beiden zijn veel lager dan het minimumloon buiten de muren. Personen die in het zorgwerkhuis werken verdienen dan nog eens minder dan andere gedetineerden.

Een ander problematisch aspect van loon is de manier waarop het loon berekend wordt en de uitbetaling. De commissie krijgt hierover geregeld klachten, zoals te zien is in de maandrapporten. Het loonsysteem zou niet transparant genoeg zijn waardoor het voor de gedetineerden onduidelijk is hoe hun loon wordt berekend. De prijzen per stuk voor de verschillende opdrachten worden bewust niet meegedeeld aan de gedetineerden om afgunst te vermijden. De best betaalde opdrachten zijn immers het populairst maar kunnen niet altijd door iedereen worden uitgevoerd. Gedetineerden kunnen ook moeilijk controleren of het juiste aantal stukken werd geteld en er zijn vaak vermoedens dat daar achteraf nog mee gesjoemeld wordt. Het zijn immers medegedetineerden (fatikken) die instaan voor de kwaliteitscontrole en het noteren van het aantal.

Het niveau van de lonen van gedetineerden en geïnterneerden is dus niet afgestemd op de lonen in de buitenwereld. Aan de ene kant wordt dat door de buitenwereld gezien als oneerlijke concurrentie omdat de arbeid zo goedkoop is. Aan de andere kant is het zo dat de kantine producten die gedetineerden met hun loon kunnen kopen wel conform de prijs in de reguliere markt zijn. Gedetineerden houden van hun loon dus niet veel over voor de andere kosten die detentie met zich mee brengt (schulden, gerechtskosten, schadevergoeding aan slachtoffer).

7.1.3 Samenwerking beleidsniveaus

Om het vinden van werk na detentie te bevorderen is er een VDAB-consulent aanwezig in de gevangenis. Ook hier is echter vast te stellen dat de samenwerking tussen FOD Justitie en de Vlaamse Gemeenschap niet optimaal verloopt, wat problematisch is om succesvolle reïntegratie aan de hand van opleiding en werk te realiseren (Martyn & Velle, 2011). Niet elke gedetineerde kan gebruik maken van de diensten van VDAB. Enkele vereisten zijn het hebben van EU-burgerschap, legaal verblijf in ons land, het beheersen van een minimaal niveau van de Nederlandse taal. Invalide personen komen ook niet in aanmerking, en het statuut van geïnterneerde belemmert de deelname ook. Daardoor vallen bepaalde groepen buiten beschouwing. Het blijft ook een uitdaging om er voor te zorgen dat gedetineerden op de hoogte zijn van het aanbod van de VDAB in de gevangenis en de weg er naartoe vinden. Voor de groep geïnterneerden in de gevangenis van Gent blijkt de VDAB ook moeilijk te bereiken en geen toereikende ondersteuning te bieden. Hier kan nog aan gewerkt worden (Vanderhaegen, 2015); (Plettinckx & Vander Laenen, 2011).

7.1.4 Afstemming op de arbeidsmarkt

Een opmerking die aansluit bij de voorbereiding op werken na detentie is dat de penitentiaire arbeid weinig leerzaam is en geen nieuwe vaardigheden aanleert die nuttig zijn bij het vinden

van een job. Het stukwerk wordt als monotoon of zelfs beledigend beschreven, zeker voor (hoog) opgeleide gedetineerden die een specifiek beroep uitoefenden. De arbeid in de gevangenis biedt dus weinig extra perspectieven bij het zoeken naar werk bij de vrijlating (Van den Abbeele, 2005).

7.2 Knelpunten in opleiding

Het belang van opleiding en cursussen tijdens detentie is op verschillende manieren aangetoond. Ten eerste kunnen opleidingen de kans op het vinden van werk na detentie verhogen. Dit is zeker het geval na het volgen van een beroepsopleiding (Leuvens Instituut voor Criminologie, 2014). Daarnaast blijkt uit cijfers betreffende de scholingsgraad van gedetineerden dat laaggeschoolden oververtegenwoordigd zijn in de gevangenis. Andere positieve aspecten zijn het versterken van persoonlijke vaardigheden zoals communiceren en schrijven, een verandering in morele waarden teweeg brengen en een zinvolle tijdsbesteding van de detentie (Van Nieuwenhove et al., 2015).

In de literatuur komen enkele redenen naar voor waarom gedetineerden ervoor kiezen een opleiding te volgen in de gevangenis. Een belangrijke motivatie is het beter omgaan met het leven wanneer men vrij is. De opleiding geeft makkelijk toegang tot een job en de job vermindert op zijn beurt de nood om criminaliteit te plegen. Ze verwachten door de aangeleerde vaardigheden beter te functioneren in de maatschappij na de vrijlating. Daarnaast vinden gedetineerden het gewoon belangrijk om les te volgen om iets bij te leren, zelfs al is dit niet specifiek gericht op een job. Gedetineerden geven soms ook aan dat ze leren, les volgen en studeren leuk vinden. Het verlangen om even weg te zijn uit de cel is zeker ook een belangrijke reden om zich in te schrijven voor een opleiding. Het maakt het leven in de gevangenis wat dragelijker en zorgt ervoor dat ze iets hebben om mentaal mee bezig te zijn (Donckers, 2014).

7.2.1 Uitval

Voor het volgen van opleidingen in de gevangenis zijn er ook verschillende barrières. Als eerste kan worden opgemerkt dat er een heel grote uitval is bij de aangeboden opleidingen. Het aantal inschrijven ligt veel hoger dan het aantal gedetineerden dat de opleiding volledig doorloopt, alle lessen volgt en ook effectief een getuigschrift haalt. Daarnaast blijkt uit cijfers betreffende de scholingsgraad van gedetineerden dat laaggeschoolden oververtegenwoordigd zijn in de gevangenis. Zo zijn er onderzoeken geweest in de gevangenis van Hoogstraten en recenter in de gevangenis van Antwerpen. Daaruit blijkt dat ongeveer 80% geen diploma middelbaar onderwijs heeft behaald. Het instuderen van de leerstof op cel kan ook bemoeilijkt worden door lawaai van andere gedetineerden of het samen zitten met anderen in één cel. Hierdoor geraken gedetineerden achterop met de leerstof en haken af. Een andere reden voor uitval is dat het behouden van werk in de gevangenis belangrijker is en prioriteit krijgt over het instuderen van de leerstof of de lesmomenten (Pijnaerts, 2013).

7.2.2 Aanbod en niveau

Het aanbod is ook een belangrijke barrière. Het aanbod is te klein of leunt niet aan bij de noden van gedetineerden wat vaak zorgt voor non-deelname. Het niveau van de cursus is voor sommigen problematisch. Ten minste één keer kwam het voor dat de Commissie een klacht kreeg van een langgestrafte gedetineerde die aankaatte dat het niveau van de cursussen te laag ligt en niet geschikt is voor langgestraften. Ook in de literatuur zien we vooral dat het niveau van de cursussen te laag ligt. Om echt langdurig en grondig kennis op te bouwen, volstaan de

basiscursussen in de gevangenis niet (Aertsen & Goethals, 2008); (Brosens, De Donder, & Verté, 2013).

7.2.3 Non-deelname

Lang niet alle gedetineerden nemen deel aan een opleiding of cursus in de gevangenis. Voor non-deelname zijn verschillende redenen. Een eerste die al aangehaald is, is dat men geen interesse heeft in de cursussen of een voorkeur voor andere cursussen. Soms liggen persoonlijke redenen aan de basis zoals het naderen van de veroordeling (in arresthuizen), een transfer of de vrijlating. In sommige gevallen is een opleiding niet of moeilijk te combineren met werk en wordt er voorkeur gegeven aan het werk omdat dat meer verdient. Ook wanneer moet gekozen worden tussen opleiding en bezoek of tussen opleiding en wandeling, geven gedetineerden in sommige gevallen de opleiding de laagste prioriteit. De duur van de detentie speelt ook een rol. Mensen die lang gestraft zijn hebben meer zekerheid over de termijn van hun verblijf en zijn daardoor eerder geneigd een opleiding te volgen. Vooral in een arresthuis is dit een reden waarom mensen niet deelnemen aan een opleiding (Donckers, 2014).

7.2.4 Toekomst

In de toekomst zou het aanbod van opleidingen in de gevangenis nog uitgebreid kunnen worden dankzij de mogelijkheden die de ontwikkeling van Prison Cloud biedt. Prison Cloud is een beveiligd dienstenplatform via computer waardoor een gedetineerde een aantal diensten vanop cel kan aanvragen. Het platform is bedoeld om het hulp-en dienstverleningsaanbod binnen de gevangenis toegankelijker te maken. Via Prison Cloud kan informatie over het aanbod worden gevonden, kan men kantine aanvragen, rapportbriefjes sturen, de catalogus van de gevangenisbibliotheek raadplegen of zelfs aan webbanking doen. In verband met opleidingen zou Prison Cloud in de toekomst e-learning kunnen aanbieden. Via de e-learning tool zou het aanbod verruimd kunnen worden en zou men online oefeningen kunnen aanbieden (Van Steenbergen & Roose, 2017).

Een ander project dat via Prison Cloud in de toekomst verder gerealiseerd kan worden is het Europese FORINER. 15 pilootprojecten werden getest in 2017. Het doel van FORINER is gedetineerden die verblijven in een buitenlandse gevangenis, ondanks een taalbarrière, toch de kans te geven om onderwijs te volgen. Dit willen ze doen door gedetineerden vanuit het buitenland toegang te laten krijgen tot het onderwijs van hun thuisland. Dit willen ze bij voorkeur via digitale weg kunnen doen en daar zou Prison Cloud handig bij van pas komen. De motieven van de deelnemers van het project voor hun deelname had vaak te maken met re-integratie. 89,9% gaf aan dat ze hoopten om op die manier makkelijker een job zouden vinden bij vrijlating, 80,6% gaf aan dat ze de brug naar opleidingen na detentie belangrijk vonden en respectievelijk 65,7% vond deelname belangrijk in het kader van het vermijden van recidive. De eerste resultaten zijn positief. 84% van de studenten gaf aan (zeer) tevreden te zijn, 95,9% zou de opleiding die ze kregen aanraden aan andere gedetineerden en 80% van de deelnemers zou een andere opleiding via FORINER volgen indien ze de kans kregen (Brosens, Croux, & De Donder, 2017).

7.3 Knelpunten in bezoek

In de literatuur wordt nadruk gelegd op het belang van sociale contacten bij een succesvolle re-integratie in de maatschappij. Positieve sociale banden kunnen onmiskenbaar de overgang van detentie naar de reguliere samenleving vergemakkelijken. Mogelijkheden tot sociale contacten met de buitenwereld, zoals bezoek, bevorderen de orde en veiligheid binnen een strafinstelling.

Walker (1983) stelt zelfs dat deze contacten tijdens de detentieperiode van belang zouden zijn bij het tegengaan van de ontwikkeling van gevaarlijke subculturen in de gevangenis (Slock, 2017).

Een andere uitdaging van het gevangeniswezen die men probeert te verhelpen via het recht op bezoek is detentieschade. Naast de kans op herval beperken zien we dat het voorkomen van detentieschade ook een doelstelling is die teruggevonden kan worden in het Vlaams decreet hulp- en dienstverlening aan gedetineerden uit 2013 (Paterson, 2013). Heel wat relaties lopen op de klippen tijdens detentie. Hoe langer de detentie duurt, hoe vaker dit gebeurt. Dit terwijl naastbestaanden tijdens detentie door gedetineerde als zeer belangrijk worden ervaren. Contact met naastbestaanden zorgt voor steun en biedt hoop op een betere toekomst wat detentieschade kan beperken. Uit een onderzoek in de Antwerpse gevangenis blijkt dat 73% van de gedetineerden ‘het missen van de familie’ als een probleem ervaren (Leuvens Instituut voor Criminologie, 2014).

Voor het beperken van detentieschade zijn niet alleen de contacten op zich van belang, maar ook het blijven opnemen van sociale rollen. Op die manier worden gedetineerde niet enkel gezien als delinquent maar ook als persoon. Om dit mogelijk te maken zijn er een aantal strafuitvoeringsmodaliteiten als voorwaardelijke invrijheidsstelling, penitentiair verlof of de uitgaansvergunning ontwikkeld. Contacten met de buitenwereld en het opnemen van sociale rollen kunnen dus bijdragen aan een positieve identiteitsontwikkeling van gedetineerden en op die manier opnieuw tot re-integratie (Slock, 2017).

Om die reden is in de gevangenis van Gent het kinderbezoek ook ingevoerd waar de gedetineerde de ouderrol even kan opnemen zonder de aanwezigheid van de opvoedende ouder. Daarnaast was de Gentse gevangenis, onder directeur Swinnen, ook pionier op vlak van ongestoord bezoek in België. Ongestoord bezoek werd ook ingevoerd in het kader van re-integratie en het opnemen van sociale rollen. Deze vorm van bezoek zou detentieschade kunnen beperken door ervoor te zorgen dat relaties minder snel stuk lopen (Martyn & Velle, 2011).

7.3.1 Benadrukken pains of imprisonment

Het is dus wel duidelijk dat het om verschillende redenen noodzakelijk is om in te zetten op bezoek in de gevangenis. Bezoek vermindert recidive, verbetert de mentale gezondheid, vermindert stress, vervreemding en de zogenaamde “pains of imprisonment”. Eén van de weinige uitdagingen rond de beleving van bezoek tijdens detentie die in de literatuur worden vermeld is dat de gevangenis voor een context zorgt waarin gedetineerden en naastbestaanden van op een stressvolle manier interageren met elkaar wat juist zou zorgen voor het benadrukken van de “pains of imprisonment”. Het is dus niet zo dat bezoek automatisch een goede invloed betekent op iemand in het kader van re-integratie. De kwaliteit van de relatie is hier de bepalende factor in (Meyers, Wright, Young, & Tasca, 2017).

7.3.2 Onterecht weigeren bezoek en communicatie

Toch blijkt dat er over de jaren heen een aantal klachten zijn met betrekking tot bezoek en contacten met de buitenwereld. Uit de jaarverslagen van de Commissie van Toezicht blijkt dat de aantallen schommelen maar dat de klachten wel een constante zijn. In 2007 waren er vijf klachten over bezoek, in 2008 waren er acht, In 2009 en 2010 waren er twee en in 2011 terug zes (CvT Gent, 2011). Uit het doornemen van de maandrapporten blijkt dat de klachten vooral gaan over weigeringen van bezoek. Niet iedereen kan zomaar op bezoek komen, zowel voor gewoon bezoek als voor ongestoord bezoek. Op basis van bepaalde criteria kan het dus zijn dat

mensen worden geweigerd. Deze weigeringen worden door gedetineerden soms als onrechtvaardig beschouwd of blijken op foutieve informatie gebaseerd. De regeling voor ongestoord bezoek blijkt voor veel verwarring te zorgen. Afhankelijk van de status van de relatie bij binnenkomst, moet ofwel zes ofwel één maand gewacht worden vooraleer ongestoord bezoek kan plaatsvinden. Dit zou echter niet altijd even consequent of correct toegepast worden. Ook over de communicatie van die weigeringen komen veel klachten. Soms is het onduidelijk waarom iemand geweigerd werd, of is de reden heel vaag (bijvoorbeeld: “Geen aangetoond belang”). Uit een later jaarverslag blijkt dat de klachten vooral gaan over het onterecht ervaren van een weigering van bezoek. In twee gevallen werd de beslissing van de directie herzien na bespreking met de Commissie van Toezicht (CvT Gent, 2013).

8 Onderzoeksresultaten

8.1 Inleiding

De uiteindelijke steekproef bestond uit respondenten met een diverse achtergrond. Bij het personeel zien we dat dit allemaal personen waren die al lang ervaring hebben met de gevangenis van Gent. Het zijn personen die al vier tot twaalf jaar in deze gevangenis werken en dus vertrouwd zijn met de evoluties die de instelling heeft gekend.

Bij de gedetineerden zien we dat dit allemaal mensen zijn met de Belgische nationaliteit. Slechts één respondent gaf aan een etnisch andere achtergrond te hebben. De leeftijd van de respondenten varieerde van 21 tot 59 jaar op het moment van het interview. Vijf personen bevonden zich in de leeftijdsgroep van begin 20 jaar tot begin 30 jaar. Vijf personen waren veertigers en nog eens vier personen zaten in de categorie van vijftigers. Hier is dus een mooie verdeling in terug te vinden. De gedetineerden die we interviewden zaten al tussen één maand en 7,5 jaar in de gevangenis. Sommigen hadden dus heel recent nog maar ervaring en anderen konden dan weer rapporteren over de evolutie die ze doorgemaakt hebben. Acht respondenten zaten er minder dan een jaar, vijf personen zaten er tussen één jaar en drie jaar en één iemand al meer dan 7 jaar. Al de veroordeelden die we interviewden waren langgestraften met een straf van meer dan drie jaar. Een aantal respondenten had ook al ervaring met andere gevangnissen en konden dus een vergelijking maken qua beleving.

Op vlak van opleiding zien we één iemand zonder diploma, vijf mensen die enkel lagere school hebben gedaan, zes personen die enkel een middelbaar diploma hebben (in technische of beroepsrichtingen) en twee personen die hoger onderwijs hebben gevolgd (één bachelorniveau en één masterniveau). De meeste personen zijn dus eerder laaggeschoold. Qua beroep voor detentie zien we vier personen die handenarbeid verrichtten en tien personen die iets anders hebben gedaan. Een aantal daarvan zijn zelfstandige of verantwoordelijke functies zoals sales manager, conducteur in de wegenwerken, veiligheidsagent, zelfstandige autotechniek of autohandel.

Zo wat alle knelpunten die naar voren kwamen tijdens de literatuurstudie zijn ook op dezelfde manier teruggevonden bij onze interviews in de Gentse gevangenis. Bij sommige zaken kan echter wel een nuance worden aangebracht. Al deze zaken, en een aantal aanvullingen op vlak van beleving van detentie op gebied van arbeid, opleiding en bezoek, zullen aan bod komen tijdens de bespreking van de onderzoeksresultaten.

8.2 Beleving arbeid

Van de mensen die we interviewden hadden vier personen op dit moment geen job in de gevangenis. Zeven respondenten hadden ervaring met huishoudelijk werk en zes met het werk in de verschillende werkhuisen. Het huishoudelijk werk varieerde van werk in de keuken, kuisen, wasserij en fatikwerk tot een administratieve functie in het CORT.

8.2.1 Wachtlijsten

Uit de interviews blijkt dat de termijn van de wachtlijst ongeveer twee à drie maanden is voor de werkhuisen. Dit wordt door zowel gedetineerden als personeel als vrij lang aangevoeld en zorgt voor frustraties binnen de gevangenis. De termijn van wachten hangt af van de functie in kwestie en in sommige gevallen van andere factoren. De wachtlijst om in de bezoekszaal te werken is bijvoorbeeld minder lang. Ook voor de functie van fatik is de wachtlijst korter omdat dit geen bijster populaire functie is. Dit heeft te maken met het feit dat het hard werk is en je per uur betaald wordt. Stukwerk in de werkhuisen kan meer opbrengen indien een hoog werktempo wordt aangehouden.

Bij de werkhuisen is men erg afhankelijk van de hoeveelheid werk die binnenkomt. Dit lijkt de laatste tijd een echt probleem te zijn. De directeur regime en de verantwoordelijke van de werkhuisen geven als verklaring de oprichting van Cellmade. Hierdoor staan de gevangenen niet meer zelf in voor het aanspreken van bedrijven voor een samenwerking maar wordt het werk van hogerhand verdeeld. Dit betekende een achteruitgang in hoeveelheid werk voor de Gentse gevangenis.

Bij de huishoudelijke functies is het zo dat men soms sneller kan starten in de keuken of de wasserij indien men al eerdere ervaring met dit werk heeft. Ook voor de functie van fatik is de wachtlijst korter omdat er minder vraag naar is.

Veel gedetineerden die we interviewden hebben het gevoel dat de wachtlijst niet altijd correct wordt gevolgd, wat voor veel frustraties zorgt. Het personeel geeft toe dat dit af en toe niet gebeurt maar geeft ook een aantal redenen waarom dit zo is. Dit is bijvoorbeeld meer vertrouwen in bepaalde personen dan anderen, iemand met een echt lange straf, eerdere ervaring met het werk of het kennen van personen uit vroegere veroordeling. Hierdoor krijgen sommige gedetineerden die al langer op de wachtlijst staan soms minder de kans om zich te bewijzen. Dit gevoel van de gedetineerden blijkt onder meer uit volgende citaten:

”De chefs kennen mij, ik ken de chefs, ze weten dat ik altijd in de keuken gewerkt heb. Ik kom binnen, ik mag direct weer starten in de keuken. Dat is ja ... Dat is eigenlijk niet eerlijk hé.” (Respondent 15).

“Ze wordt niet gevolgd of ge hebt ook fatiks, ook gedetineerden die fatik zijn in de gevangenis. Die babbelen ook geregeld met de chef van kunt ge diene niet plaatsen voor te werken. Er is veel gesjoemel met die wachtljsten, vriendjespolitiek.” (Respondent 15).

“Dat is hier, hoe moet ik het zeggen, vriendjespolitiek. Degene die de cipiers best kunnen verdragen, mogen voor. En de anderen moeten maar wachten en in hun celleke zitten.” (Respondent 5).

“Dan word ik opgeroepen voor fatik, dus centrumfatik. Ik zeg ah ja tuurlijk ja, ik wil dat doen, en in ene keer ik wacht en wacht een week lang en elke dag komen ze aan de deur zeggen “kijk ze het zal morgen zijn, het zal morgen zijn”. En opeens is het “Ge zijt geweigerd”. Ik zeg “Oeh ik ben geweigerd?”. “Ge moet eerst in de werkhuisen werken”. Ik zeg ahja oke ik leg mij daar bij neer, en dan zie ik iemand binnen komen die nog geen maand zit, die die job krijgt als centrum fatik. En die heeft zelfs nog niet in de werkhuisen gestaan. En ik zeg leg met dat een keer uit. En dan is het zo van “dat weten wij ook niet ze”. Maar ik word wel op mijn strepen gezet dat er een mag, maar iemand die hier maar een maand... Ik zit hier al 4 maand te wachten, en die krijgt voorrang, dat is toch niet logisch?” (Respondent 11).

Een kwartierchef verklaart waarom de wachtlijst niet altijd gevolgd wordt: “Omdat we ondertussen zelf ook al een beetje gezien hebben van welk vlees hebben we hier in de kuip. Wat is de mogelijkheid en dan beginnen ze, ofwel als het een beetje zwakke personen zijn, met de kuisploeg, gaan kuisen, beginnen ze in de kuisploeg en als we zien van ah dat is iemand die goed zijn werk doet en we kunnen ook geen problemen creëren als we al weten op voorhand van die persoon” of “Awel ja, euh, ook door het niveauverschil kan dat gebeuren en als dat iemand is die al andere keren, vorige keren, eerdere keren, in de gevangenis gezeten heeft die we al kennen kan het wel gebeuren” (Kwartierchef vrouwen).

Het gaat dan niet alleen over vertrouwensfuncties waar dit logisch is, maar ook om de arbeid in de werkhuisen. Deze redenen worden waarschijnlijk niet duidelijk gecommuniceerd naar de gedetineerden waardoor er onbegrip bij hen heerst. is. Ook over hun plek op de wachtlijst wordt niet altijd gecommuniceerd naar de gedetineerden en ook dit zorgt voor frustraties.

8.2.2 Vraag en aanbod

Dat het aanbod jobs niet is afgestemd op de vraag blijkt uit de wachtlijsten in de Gentse gevangenis. Wat de beleving van het aanbod betreft zien we dat men dit vooral positief vindt om eens uit de cel te zijn. Over de werkomstandigheden zegt men dat er wel een toffe sfeer is en dat de chefs en PBA's die er toezicht houden aangenaam zijn. Over het algemeen heeft men als opmerking wel dat er te weinig werk is, het loon te weinig is en het aanbod beperkt. Personen die in het werkhuis werken, vinden dat de arbeid te eentonig is en te weinig uitdagend. Dit zien we duidelijk in volgende quotes:

“Euh, goh, op zich zijn er niet zo veel mogelijkheden. Euh, ja het zou beter zijn als er meer werk is want de mannen, en vrouwen moeten vaak wel lang wachten vind ik. Allee dat is, ook de frustratie van veel mensen dat ze willen werken maar dat ze dan heel lang moeten wachten.” (Lid PSD).

“Als ge ziet wat voor job ge daarvoor, ik had 120 man onder mij. Bij mij komt dat voor gelijk of ik zit in een beschutte werkplaats en geen verstand en ge moet vijskes indraaien. En hoe meer ge er in draait, hoe meer ge krijgt hé.” (Respondent 1).

“Qua menswaardige jobs is het hier heel beperkt hé. Want het meeste van werk, werkhuis 1,2, 3 en 4 is een beetje, de chef zei dat tegen mij een paar weken geleden, ge moet dat niet kwalijk opnemen maar das precies het werk van de beschutte werkplaats en het is wel een beetje zo. Etikettekes plakken en beugelkes draaien en het is continu hetzelfde.” (Respondent 10).

“Het is weinig hé. Dus het aanbod is zeer weinig dus euh, ge moet al heel veel geluk hebben om een mooi jobke te krijgen, er is weinig werk, zowel ook in het werkhuis is er tegenwoordig weinig werk. De verloning is lachwekkend. Qua motivatie voor te werken, voor het loon is het al sowieso niet. En ook het werk, pas op ik doe dat nu wel graag, ik ben content da ‘k werk, ge zijt van uw cel, ge zijt bezig, ge houdt u mentaal iets of wat, zodat de schade een beetje beperkt is.” (Respondent 8).

Verder halen een aantal personen ook aan dat bij ontslag van een job de reden hiervoor niet altijd gecommuniceerd wordt. Van de ene dag op de andere is men zijn job kwijt zonder te weten waarom.

8.2.3 Loon

Ook in de gevangenis van Gent is de verloning erg laag. Respondenten rapporteren dat het moeilijk is om hun leven in de gevangenis er mee te bekostigen. Dit bleek eerder al uit de literatuur en wordt ook in dit onderzoek bevestigd. Recent nog zijn de lonen in de Gentse gevangenis opnieuw gedaald. Personen die werkzaam zijn in huishoudelijke functies verdienen nu 75 cent per uur. Dit terwijl de kantine lijst werkt met prijzen van buiten de muren plus een aantal procent extra voor het steunfonds en “witte producten” niet te verkrijgen zijn.

“Ik gebruik nu bijna alles van mijn loon voor mijn dingen af te betalen dus ik betaal elke maand kosten af, zowel een stuk boete als dinge, dus vroeger deed ik daar de helft van mijn loon, dus dat was 50 euro dat ik altijd afbetaalde, ik had 360 euro dus ik kon daar nog mee toekomen, toen is het loon veranderd ik verdien nog 150 euro ,maar ik kan moeilijk zeggen tegen het slachtoffer van ja ze hebben mijn loon verandert dus het spijt mij maar in plaats van 60 euro gaat het nog maar 30 euro zijn. Dat kan ik niet maken vind ik dus ik blijf dat afbetalen dus nu mijn rekening da ‘k al die 7,5 jaar op gespaard heb, da er altijd 50 euro bij kwam zie kik nu alle maanden 150 euro afgaan hé. Ik kan dat ook niet blijven doen denk ik maar ja, omdenduur ga ‘k ne keer gaat het op nul staan hé, ik heb gelukkig wel wat kunnen sparen maar ja. (Respondent 8).

Uit de interviews blijkt dat er weinig controle is op de correctheid van de bijgehouden prestaties. Een aantal gedetineerden hebben ook het gevoel dat er bij de registratie regelmatig iets niet klopt zoals blijkt uit onder meer volgende quotes:

“Dus 5 dozen van 60, da’s 300 as ge goe kunt rekenen en ik kan tamelijk goed rekenen. En ik kijk op zijn papier van de fatik en er staat op 180.” (Respondent 1)

“Die fatik komt gewoon langs, die zegt gewoon, die kijkt hoeveel stukken hebt gij hier, ah honderd stukken hup die schrijft dat op, die gaat bij de volgende, die pakt die doos mee en die is er mee weg, als die de dag erna op zijn blad als iedereen weg is, vijftig bij den dienen zet,

euh “Ah den dienen kga hier wat stukken bij schrijven of ik schrijf wat bij mijzelf bij.” (Respondent 2).

Een personeelslid zegt dat de registratie gebeurt door een chef van het werkhuis die meegaat met de fatikken wanneer zij de stukken ophalen en tellen. De beambte zou dit vervolgens opschrijven en nog eens visuele controle doen. De gedetineerden die ervaring hebben in het werkhuis zeggen net dat het enkel de fatik is die de controle doet en de prestaties opschrijft. Ook volgens een lid van de directie is het zo dat de prestaties in de werkhuizen officieel door een chef worden bijgehouden maar dat dit officieus door de fatik gebeurt. Ook wordt er door de gedetineerde zelf niet afgetekend ter controle. De verantwoordelijke van de werkhuizen geeft als uitleg dat dit een tijdje wel gebeurde maar dat dit op vraag van de gedetineerden niet meer wordt gedaan. De gedetineerden vonden dit geen goed systeem aangezien ze minder geld verdienen omdat ze vroeger moesten stoppen om tijd te hebben om deze controle uit te voeren.

Voor de fatikken op sectie wordt het loon bijgehouden door de kwartierchefs. Het bijhouden van prestaties gebeurt in een excelbestand. De personeelsleden geven toe dat dit geen waterdicht systeem is maar zeggen ook dat er wel wat controle op is. Alle kwartierchefs kunnen in dit bestand maar houden dit op een computer die beveiligd is met een paswoord. De prestaties worden ook dagelijks bijgehouden en men controleert wel wat van elkaar of er niets vreemd is ingegeven en dan spreekt men elkaar hierover aan. Het systeem is niet perfect maar het is moeilijk om een beter systeem uit te vinden.

Uit onze interviews met gedetineerden blijkt nochtans dat er wel bij zo wat iedereen die ervaring heeft met gevangenisarbeid nood is aan meer controle op de prestaties en hoe dit bijgehouden wordt. Vooral een loonbriefje krijgen zou hier een verbetering bij zijn volgens veel van de respondenten.

“Awel ja, ik denk als we op het einde van de maand zo een papier krijgen wat we uitgestoken hebben dat er op staat wat ons werk gedaan heeft. En ook de prijs van de stukken want nu werken wij en ge weet niet wat ge doet he.” (Respondent 1).

“We willen graag een loonbriefje krijgen om te zien of die uren kloppen en zo, omdat ik ook al gehoord heb dat er op de mannenafdeling problemen zijn dat ze hun uren niet uitbetaald worden die ze gewerkt hebben. Ik vind dat ze wel een soort overzicht zouden moeten.” (Respondent 6).

“Nee, en ze zetten er dan dingen over op uw loonfiche, spg, en dan een keer family fun day en dan nog keer een andere code weer, ik weet begot niet voor wat dat allemaal is. En ik ben begonnen met dat allemaal bij te houden van de voorbije maanden maar ik ben daar tamelijk goed in om zo dingen bij te kunnen houden maar als ik al niet meer zie hoe het in elkaar zit dan ja, ge kunt er ook dan moeilijk iets van zeggen omda ge hebt geen, ja, ze zitten met zodanig veel dingen er op te zetten en rare formulekes da ge niet meer kunt zeggen van dat klopt niet.” (Respondent 8).

Maar ook controle voor het loon gestort is wordt nog steeds gewenst zoals blijkt uit volgend citaat:

“Als het gestort is dan kunt je niks meer doen. Dan kun je niet meer, allez je kan wel zeggen van ik heb te weinig betaald gekregen, maar, ja hoe moe ‘k dat zeggen, ge kunt niet op tegen onder woord. Als zij zeggen het is niet waar, dan is het gewoon niet waar, en daar blijf het dan ook gewoon bij.” (Respondent 2).

Ook een lid van de directie geeft aan dat hier behoefte aan is. De vraag tot het aanbieden van een loonbriefje is recent op het voorrapport van de directie gekomen. Dit voorstel is toen afgewezen omdat dit in andere gevangenissen ook niet wordt gedaan. Respondenten haalden in onze interviews en in het gedetineerdenoverleg nochtans aan dat dit wel zou gebeuren in andere gevangenissen, met name in Brugge en in Merksplas.

8.2.4 Samenwerking beleidsniveaus

In tegenstelling tot de literatuur is de samenwerking tussen de verschillende beleidsniveaus in de Gentse gevangenis minder een probleem. De PSD, die federaal is, werkt goed samen met de VDAB op Vlaams niveau. Vanuit het ene niveau wordt er doorverwezen naar het andere niveau. Een opmerking die wel kan gemaakt worden is dat de niveaus weinig op de hoogte lijken te zijn van het aanbod van de ander. De directie en personeelsleden van de gevangenis zijn bijvoorbeeld niet goed op de hoogte van het aanbod opleidingen of de vergoeding die de gedetineerden krijgen voor het volgen van een opleiding. Er is ook niet veel interesse om zich hierover te informeren. Wij vinden dat dit nochtans zou moeten aangezien het wel een deel is van wat zich afspeelt in de eigen instelling en een impact heeft op het regime van de gedetineerden.

8.2.5 Dienstverlening VDAB

De grote meerderheid van de geïnterviewden laat zich positief uit over de VDAB. Er wordt ook heel veel gebruik gemaakt van deze dienst én met succes volgens het personeel. “Ik denk dat iedereen wel daar heel goed door geholpen wordt en dat dat, ‘k ga niet zeggen 100 procent maar wel 98% dan wel zijn werk vindt.” (kwartierchef vrouwen). De gedetineerden die we interviewden gaven meestal ook aan dat als ze op dit moment nog geen gebruik van deze dienst maken dat ze dit wel wouden doen in de toekomst. Men is ook heel positief over de persoon zelf en hoe hij zijn job invult. Men vindt de VDAB-consulent super gemotiveerd en vindt dat hij prachtig werk verricht. De enige kritiek op de werking van de VDAB-consulent is een respondent die vertelde dat het weinig zin heeft om er gebruik van te maken omdat de werking niet mee is met de tijd en met de modernisering van buiten. Om werk te vinden en in het kader van de reclassering in het algemeen zou het positief zijn moest er gebruik kunnen gemaakt worden van internet. Tegenwoordig verloopt veel van het contact met toekomstige werkgevers elektronisch of moet men online solliciteren wat dus al niet mogelijk is. Zoals respondent 14 stelt “Alles, ge vraagt een sociale woning aan, het is online, voor het werk en solliciteren, het is online. Eigenlijk alles is tegenwoordig online”.

8.2.6 Afstemming op de arbeidsmarkt en impact op de re-integratie

De impact van arbeid op re-integratie ligt, volgens zowel personeel als gedetineerden, momenteel vooral in het aanbieden van een zekere structuur, dagritme en bepaalde attitudes zoals het buiten ook zou moeten. Dit is iets wat praktisch in alle interviews werd aangehaald.

“De arbeid op zich zelf niet maar wel de regelmaat. ’s Morgens moeten opstaan om te gaan werken hé. Want dat moeten er ook veel leren, op tijd uit hun bed komen, zorgen dat ze klaar staan voor te gaan werken.” (Kwartierchef mannen).

“Ja toch wel ja, je voelt dat toch ook wel als je hier opstaat, dat is altijd vroeg opstaan, dus eigenlijk is dat een beetje een les dat ze geven voor buiten eh. Dat is voor uw ritme, dus dat ze echt... En dat is goed, dat moet, want anders liggen ze hier allemaal te slapen tot 1 uur.” (Respondent 11).

Vaardigheden leert men van de arbeid volgens de meesten meestal niet bij, tenzij het om bepaalde functies zoals technische dienst of keuken gaat. Een aantal mensen halen ook aan dat ze het nut van arbeid vooral zien om de tijd te passeren in de gevangenis.

In verband met de re-integratie kwam de suggestie van een gedetineerde dat het een grote verbetering zou zijn indien de directie een attest of document zou uitschrijven waarmee gedetineerden bij vrijlating kunnen aantonen bij sollicitaties dat ze bepaalde ervaring, werkattitude of skill hebben verworven in de gevangenis. Werk vinden na vrijlating is absoluut geen evidentie door het enorm stigma dat rond ex-gedetineerden hangt en zo'n attest zou daarbij kunnen helpen.

De gedetineerde legt uit:

“Er zit hier iemand in de technische dienst die mens heeft keukens gezet, bureaus gezet, schrijnwerkerij, die mens kan een huis zetten tegen da hij hier buitenkomt en als die ergens wil solliciteren en ge hebt zoveel jaar in de bak gezeten, ja gaat ge da nog wel kunnen. Hij heeft hier ganse dagen dingen in elkaar zitten steken maar da dat dan ergens op papier staat van hij heeft dat gedaan, da vind ‘k jammer.”(Respondent 8).

8.3 Beleving Opleiding

Bij onze respondenten zijn er vijf personen die ooit een opleiding hebben aangevraagd maar geweigerd werden, vijf personen die al eens een cursus hebben afgerond, vier mensen die op het moment van het interview een opleiding in de gevangenis volgden, twee mensen zijn ooit al begonnen met een opleiding maar hebben deze niet afgerond en drie mensen hebben nog geen cursus gevolgd en ook niet aangevraagd. De personen in onze steekproef hadden dus een zekere ervaring met het aanbod en proces van de opleiding in de Gentse gevangenis.

8.3.1 Uitval

Een fenomeen dat zowel in de literatuur als tijdens onze interviews naar voor komt is de grote uitval van deelnemers uit een opleiding. We hebben geen voorbeeld vastgesteld van een les waar iedereen die er aan is begonnen, ook werkelijk de opleiding heeft afgerond. Er zijn diverse redenen hiervoor aan te halen. Een respondent illustreert er enkele: “Awel ja de cursussen zijn over het algemeen in de namiddag dus het zijn er dan veel die gaan wandelen of die bezoek hebben. En ja als ge twee keer gaat wandelen, dan kunt ge niet meer komen naar de cursus he. Of misschien geen zin meer of te moeilijk of ik weet niet.” (Respondent 1). Daarnaast moet er ook rekening mee gehouden worden dat Gent een arresthuis is en de populatie constant verandert door vrijlatingen, transfers, voorwaardelijke invrijheidsstelling of alternatieve straffen. Een opleiding duurt ongeveer twee maanden, in die tijd kan er voor een gedetineerde in voorhechtenis veel veranderen.

Een probleem dat we uit de literatuur haalden maar niet van toepassing blijkt te zijn is het feit dat veel mensen met meerderen op cel zitten. In geen enkel interview kwam het naar voor dat dit het studeren verhindert en dat het daardoor moeilijk is om de lessen mee te volgen. Zoals

later verder wordt beschreven vereist het niveau van de lessen weinig extra inspanningen om leerstof in te studeren buiten de lessen. Gedetineerden zijn niet genoodzaakt in de cel nog te studeren. Enkel voor het volgen van een hogere opleiding via zelfstudie wordt het met meerderen op cel zitten als problematisch en een hinderende factor gezien. Voor een zelfstudie moet alles vanop de cel ingestudeerd worden, en dit wordt sterk bemoeilijkt wanneer iemand niet alleen op cel zit.

8.3.2 Aanbod

Het aanbod vinden de meeste personen die we interviewden zeker niet slecht. Ze zijn tevreden met het feit dat er zowel basiscursussen, taalcursussen en computercursussen worden aangegeven. De respondenten stellen zich wel vragen bij het nut van sommige cursussen op re-integratie en geven aan hier wel nood aan te hebben. Praktische cursussen organiseren, bijvoorbeeld rond knelpuntberoepen, is niet mogelijk in de Gentse gevangenis. Uit onze interviews blijkt dat het idee om theoretische cursussen die meer gericht zijn op concrete skills en re-integratie, zoals boekhouden, wel zeer positief onthaald wordt. Deze zouden technisch gezien ook georganiseerd kunnen worden. Zo wat iedereen reageerde hier positief op en zegt dat er zeker vraag naar zou zijn. “Ik denk dat dat een goede zaak gaat zijn want daar wordt ge, ik denk dat het wel zo dat er budgetbeheer wordt gegeven maar dat is nogal vrij simplistisch terwijl dat boekhouden bijvoorbeeld, dat is ook een vorm van budgetbeheer en ik denk dat er wel mensen genoeg zijn die toch ook wel ja, ‘k ga niet iedereen veroordelen maar toch wel mensen die genoeg brains hebben om dat aan te kunnen hoor.” (Respondent 7). Iets praktischer en meer skill-gericht kwam ook kookles een aantal keer terug in de interviews. “Ja ik denk bijvoorbeeld een opleiding keukenmedewerker dat dat hier... Hier is een keuken, dat dat perfect gegeven kan worden, dus.” (Respondent 14). We merken dat er veel vraag is naar opleidingen en dat er veel gedetineerden zijn die wel willen gebruik maken van het aanbod. Zoals we in onze literatuurstudie zien, is ook in de Gentse gevangenis de vraag groter dan het aanbod wat opleidingen betreft.

8.3.3 Niveau

Qua beleving van het niveau van de opleidingen rapporteren de meeste personen in onze steekproef dat ze het niveau te laag vinden. “Ja dat niveau is vrij simpel eigenlijk hé. Het is eigenlijk een beetje opfrissen in de plaats van bijleren” (Respondent 11). Dit zowel bij personen die hooggeschoold zijn als bij personen die hun middelbaar niet hebben afgemaakt. De kanttekening moet gemaakt worden dat wij in onze steekproef, op één persoon na, alleen maar Nederlandstaligen hadden. Het niveau van de lessen wordt aangepast aan de groep en als daar een aantal anderstaligen bij zitten zal dit bepalend zijn. De anderstalige persoon die we interviewden gaf nochtans ook aan dat hij het niveau ook makkelijk vond en graag zou kunnen doorstromen naar een moeilijker niveau. “Ik heb de eerste niveau genomen in Nederlands, ik zou graag tweede niveau maken maar ik doe dat niet. Dat is iets, dat is jammer, waarom niet? Ik begin in deze weg waarom niet gaan verder.” (Respondent 12).

Er zijn nochtans veel Nederlandstaligen in de gevangenis dus qua niveau zou daar toch wel rekening mee gehouden moeten worden volgens ons. De personen die wij bevroegden waren, algemeen gezien, dan weer wel laaggeschoold. Het is dus wel opvallend dat zo vaak gerapporteerd wordt dat het niveau te laag is. Daarbij aansluitend kwam ook bij hen een paar keer terug dat men het jammer vindt dat er, buiten voor de lessen Engels, niet in verschillende niveaus gewerkt wordt. Men zou van het ene niveau in het andere willen doorstromen. Zoals respondent 11 zegt: “Ja ik vind als iemand al die testen heeft gedaan en ze zijn erdoor dat er

een vervolg mag komen hé” of “Ja want uit de 50 zijn er dan wel een pak die er eigenlijk te goed voor zijn. Dus wat gebeurt er met die mensen? Snapt ge. Die worden dan eigenlijk niet opgeroepen, die moeten boeten omdat ze dan eigenlijk wat slimmer zijn”. Ook voor het aantal gedetineerden die in praktijk toch wel langere tijd in de Gentse gevangenis verblijven zou dit een verbetering zijn. De personen die Engels volgen of hebben gevolgd rapporteren ook positief over het feit dat het in verschillende groepen volgens niveau is. Verder laten een aantal gedetineerden zich ook positief uit over de leraars en de grootte van de klassen die toch zorgen voor een positieve beleving.

De beleidscoördinator hulp- en dienstverlening aan gedetineerden stelt dat de opleidingen regelmatig geëvalueerd worden door deelnemers en trajectbegeleiders. Ook wordt een niveaubepaling voor alle vakken gedaan. Dit gebeurt in de vorm van een intakegesprek om te zien of men voldoet aan het gegeven niveau en dat van de gemiddelde deelnemer van de les. Een opsplitsing in meerdere groepen volgens niveau gebeurt op dit moment evenwel niet.

8.3.4 Non-deelname

Sommige gedetineerden nemen in het algemeen niet deel aan de opleidingen. De reden hiervoor sluit aan bij het aanbod. Deze mensen vinden het aanbod niet interessant genoeg om de opleiding te volgen, of verkiezen andere activiteiten boven het volgen van een opleiding. Andere redenen die worden aangehaald is een gebrek aan interesse in het algemeen of het gevoel niks te kunnen bijleren door de lessen (vooral oudere gedetineerden halen dit aan). Daarnaast staan praktische redenen ook soms in de weg. De onzekerheid die voorhechtenis of detentie met zich meebrengen zorgen ervoor dat sommige gedetineerden niet de tijd of energie hebben om een opleiding te volgen.

8.3.5 Motivatie

De motivatie die de gedetineerden dan wel zelf aanhalen voor het volgen van een opleiding is vooral bijleren omdat ze interesse hebben, iets willen doen met hun leven, hun tijd nuttig willen besteden of leergierig zijn. Er is dus een intrinsieke motivatie. Dit zien we duidelijk bij respondent 15 die zegt “Ik kom voor les te volgen, ik kom niet voor een vrouw te zoeken”. Ook het weg zijn uit de cel wordt een paar keer aangehaald. Vanuit het perspectief van het personeel wordt er vooral vanuit gegaan dat de grootste motivatie voor het volgen van lessen is om weg te zijn uit de cel en de tijd sneller te laten passeren. Zoals een kwartierchef aanhaalt: “Allee als ik het zo mag zeggen, ik denk dat maar eigenlijk 5 of 10% is dat echt gaat voor de les“. Zowel door gedetineerden als personeelsleden wordt een paar keer aangehaald dat sociaal contact en dan vooral met personen van het andere geslacht een motivatie zou kunnen zijn. Dit komt echter niet als voornaamste reden naar voren. Bij de personen die geen les volgen wordt aangegeven dat er geen interesse is voor het aanbod of dat de lessen op een slecht moment doorgaan (in de namiddag wanneer er ook wandeling en bezoek is).

8.3.6 Vergoeding

Tijdens onze interviews bleek dat er weinig duidelijkheid is over de vergoeding van opleiding. Dit zowel bij het personeel als bij de gedetineerden. Uit de hoek van het personeel was het antwoord ofwel dat ze het niet wisten ofwel dat dit minder is dan het werk. Bij de gedetineerden variëren de antwoorden van 93 cent tot een euro. Het is alleszins meer dan wat het werk per uur verdient. Het is wel zo dat het onderwijs wordt gegeven vanuit de Vlaamse gemeenschap en dat de gevangenis zelf een federale instelling is. Dit geven de personeelsleden en directeur regime aan als reden waarom ze niet op de hoogte zijn. Uit het interview met iemand van het

CORT bleek dat er zelfs onduidelijkheid is of de vergoeding voor de opleidingen vanuit de Vlaamse of Federale overheid worden gegeven. Via de Beleidscoördinator hulp- en dienstverlening aan gedetineerden in de gevangenis Gent werd uiteindelijk vernomen dat de vergoeding 93 cent per uur is. Ook is het zo dat de vergoeding is bepaald de omzendbrief 1773 van 21/02/2005 en dus inderdaad door de Federale overheid wordt uitgekeerd. Het is dus vreemd dat de directie hier niet van op de hoogte is. Ondanks dat dit meer dan het werk is, wordt dit niet aangehaald als motivatie om een opleiding te volgen. Waarschijnlijk omdat de opleidingen maar een beperkt aantal uren zijn en je uiteindelijk toch meer kan verdienen met werk.

8.3.7 Afstemming op de statuten

Qua afstemming op het statuut, dus een aangepast aanbod voor zowel geïnterneerden, beklagden als veroordeelden, en in het bijzonder langgestraften, zien we een discrepantie tussen het personeel en de gedetineerden. Een aantal personeelsleden zijn er van overtuigd dat er een goede afstemming is op ieder statuut en dat er zowel korte als lange opleidingen worden aangeboden. “Euh ja, alhoewel dat Gent een arresthuis is, zijn er ook wel opleidingen die dat, die een jaar duren, gelijk buiten.” (Directeur regime). Het personeel haalt ook aan dat ze een afstemming op ieder statuut niet nodig vinden aangezien Gent een arresthuis is en het dus enkel de bedoeling is dat er beklagden voor korte tijd zitten. Dit is in theorie misschien wel zo maar in de praktijk zijn er toch een aantal langgestraften of personen die een langere tijd doorbrengen in de Gevangenis Gent. De vrouwenafdeling is sowieso voor langgestraften. De gedetineerden in onze steekproef zelf geven heel vaak aan dat de opleidingen niet zijn afgestemd op de verschillende statuten en dat ze hier wel nood aan hebben. Dit blijkt bijvoorbeeld uit volgende quotes:

“Het is nog altijd een voorhechtenis huis he. Dus je moet ook rekening houden, dat is eigenlijk voor u door te verwijzen naar een andere gevangenis. Dus hier kunnen ze niet veel langdurige opleidingen, dat is ook weer zoiets he. Dusja dat vecht allemaal zijn eigen tegen he. Want dan zijn er hier mensen die hier 5 jaar zitten in voorhechtenis. Dus ik snap dat ook soms niet.” (Respondent 11).

“Nee, veel lange trajecten zijn er niet, het zijn hier allemaal korte feitelijk hé, want ik ken ook een meiske hier die al veel cursussen gevolgd heeft dat ze haar weer heeft ingeschreven maar dat ze zegt van ja, ik heb dat allemaal al gezien. Ze heeft dat allemaal al gedaan dus dan heeft dat geen belang ni meer he.” (Respondent 6).

8.3.8 Zelfstudie

Hier en daar wordt aangehaald dat er mogelijkheid is tot zelfstudie, alhoewel niet iedereen hiervan op de hoogte lijkt te zijn. Dit verloopt echter op volledig zelfstandige basis, wordt niet ondersteund en is dan ook absoluut niet evident en weinig succesvol. “Hier heb ik zelf geen idee van iemand die ooit is afgestudeerd, en ik denk, ik heb het daarover laatst met een personeelslid nog ne keer over gehad en hij zegt ook niet dat hij iemand weet op gans zijn carrière die hier een diploma behaald heeft in de gevangenis.” (Respondent 8).

Uit onze interviews blijkt dat er wel zeker interesse is bij een aantal mensen om aan zelfstudie te doen indien dit beter ondersteunt zou worden. Respondenten halen verschillende barrières

aan waar aan gewerkt kan worden. Het gaat dan om studiebegeleiding aangezien het niveau vaak hoog is en moeilijk om volledig op zichzelf te studeren, de moeilijkheid om te studeren als je met anderen op cel zit, de kostprijs en het probleem dat er geen internet beschikbaar is om oefeningen of testen af te leggen. Verder is het probleem met zelfstudie sowieso dat de mogelijkheden beperkt zijn doordat men in Gent geen practica kan doen en praktijktesten kan laten afnemen.

8.3.9 Impact op re-integratie

De impact op re-integratie van de opleidingen die nu worden gegeven in de Gentse gevangenis wordt in twijfel getrokken. Sommige respondenten halen aan dat bepaalde cursussen voor bepaalde mensen nuttig kunnen zijn. Dit gaat dan vooral over de cursus Nederlands voor anderstaligen of een basiscursus rekenen. Zoals respondent 10 aangeeft: “Ik mag niet zeggen dat ge aan deze lessen niets hebt want als ge geen Nederlands spreekt of schrijft of ge kunt niet rekenen, dan kunt ge hier wel iets leren maar ik denk wel dat er verbetering kan komen qua lessen waar da ge echt iets aan hebt, allee, een opleiding” of volgens een kwartierchef: “Ik vind niet dat de opleidingen dat ze geven dat dat echt een meerwaarde is voor, voor de vrijlating. Hier binnen oké, ze zijn bezig met iets, ze zijn ne keer uit cel maar, maar naar re-integratie toe denk ik niet dat dat. ‘k Zeg een rekenles oké, daar steken ze wel iets van op, maar gaan ze daar iets meedoen buiten?” (Kwartierchef mannen). Andere cursussen worden als minder relevant voor de re-integratie beschouwd. Men verwijst tijdens de interviews af en toe naar deze cursussen als hobby cursussen en heeft het dan voornamelijk over de cursus Spaans die aangeboden wordt. Zoals respondent 11 verwoord: “Nee ja, wat zeide met Spaans. Het is niet ge dat in de Delhaize moet gaan gebruiken”.

8.4 Beleving Bezoek

Een laatste aspect van het leven in de gevangenis dat bevestigd werd tijdens het onderzoek was de beleving van het bezoek. Van alle geïnterviewde gedetineerden heeft iedereen al bezoek ontvangen in de gevangenis, en maken ze op één iemand na ook nu nog geregeld gebruik van bezoek. Hierbij gaat het over het gewone tafelbezoek in de bezoekszaal. Ongeveer de helft van de gedetineerde respondenten ontvangt ook familiaal bezoek, iets minder dan de helft maakt gebruik van ongestoord bezoek. Tot slot zijn er was er een gedetineerde die ook sociaal bezoek ontving. Van het kinderbezoek werd er door niemand in onze steekproef gebruik gemaakt.

Aangezien alle respondenten ervaring hebben met het bezoek in de Gentse gevangenis, kon iedereen hier een mening over vormen en is er veel gezegd over de beleving van het bezoek en de bezoeksregeling.

8.4.1 Bezoeksregeling

Over het algemeen is de meerderheid van de gedetineerden positief over de manier waarop bezoek in Gent geregeld en georganiseerd wordt. Het feit dat iedereen elke dag een uur bezoek kan ontvangen is positief. Enkel zondagen zijn voorbehouden voor beklaagden, veroordeelden kunnen die dag geen bezoek ontvangen.

Ook de omstandigheden waarin het bezoek plaatsvindt worden geapprecieerd. In Gent is er een uitgebreid aanbod van eten en drinken dat in een moderne keuken in de bezoekszaal wordt klaargemaakt door gedetineerden die er werken. Ook de inrichting van zaal wordt positief beoordeeld. Het geeft het gevoel van een kantine en door de tussenschotten tussen de tafels is er toch voldoende privacy.

Zeker gedetineerden die reeds in een andere gevangenis hebben gezeten en kunnen vergelijken hebben lof voor het bezoek in Gent. Niet overal is bezoek dagelijks mogelijk, en ook lang niet overal is er zo een uitgebreid aanbod qua eten en drinken. In andere gevangenissen is het bezoek daardoor veel killer en minder aangenaam, daar waar er in Gent meer een cafetaria gevoel heerst en bezoek aangenaam kan doorgaan. Deze positieve beleving werd veelvuldig aangehaald en blijkt uit deze quotes:

“Ik denk dat we daar zeker niet over moeten klagen.” (Respondent 8).

“Ja, ik denk dat wel, zeker in Gent, de bezoekszaal zoals ge nergens ga hebben. Nergens in Wallonië, Vlaamse gedeelte, ge zult nergens zo een bezoekszaal vinden hé, dat is wel zo, als hier in Gent hé” (Respondent 9).

Op de familie-activiteiten die georganiseerd worden, wordt over het algemeen ook positief gereageerd. Velen vinden het positief dat deze aangeboden worden. Men vindt dat deze voldoende vaak georganiseerd worden, leuk voor de kinderen zijn en bevorderend voor de re-integratie. Wel zouden sommigen het fijn vinden indien familie-activiteiten in de zomer buiten zouden kunnen doorgaan of als sommige activiteiten meerdere keren zouden kunnen doorgaan zodat meer mensen de kans hebben om deel te nemen.

Ondanks de overwegend positieve mening over de bezoeksregeling zijn er zeker ook negatieve aspecten die onder de aandacht werden gebracht tijdens de interviews. Het grootste struikelpunt is de uurregeling. Bezoek is enkel mogelijk tijdens de conventionele werkuren, namelijk vanaf 13u15 tot 17u15. Mensen die overdag werken zouden verlof moeten aanvragen om tijdens de week een bezoek te kunnen brengen. Vroeger was er nog een extra uur ‘s avonds zodat mensen meteen na hun werk nog konden langskomen. Dit laatste uur is door de rationalisatie die recent is doorgevoerd echter afgeschaft. Er is grote vraag om dat extra uur weer in te voeren, of het volledige uurrooster een uur op te schuiven zodat bezoek begint om 14u15 en loopt tot 18u15.

Hoewel het bezoek een uur duurt, spenderen bezoekers gemakkelijk het dubbele van die tijd in de gevangenis. De aanmeldingsprocedure duurt behoorlijk lang. Bezoekers moeten zich ruim op voorhand aanmelden voor het bezoek.

Ten laatste een kwartier voor het bezoek begint, moet iedereen aangemeld zijn. Vaak moet een grote groep mensen op tijd aangemeld zijn, zeker als het bezoekmoment vol zit, waardoor mensen zich soms drie kwartier op voorhand moeten aanmelden om op tijd binnen te zijn. Wanneer mensen niet op tijd aangemeld zijn, moeten ze wachten tot de aanmeldingen voor het volgende bezoek moment beginnen, ongeveer een uur later. Vervolgens moeten de bezoekers wachten in een wachtruimte, plaatsnemen in de bezoekszaal en wachten tot de gedetineerden worden binnen gelaten voor het bezoek werkelijk van start kan gaan.

Ook wanneer het uur voorbij is, moeten de gedetineerden eerst de bezoekszaal verlaten en gecontroleerd worden. Pas als alle gedetineerde terug in het cellulair gedeelte zijn en gecontroleerd zijn, mogen de bezoekers vertrekken. Bij het naar buiten gaan moeten ze ook nog wachten om in groepjes buiten gelaten te worden zodat de inkom niet overbelast is. Als daar dan nog de verplaatsing naar de gevangenis bij wordt gerekend, is het bezoek voor sommige mensen een daguitstap. Dit is uiteraard hinder die de gedetineerden niet zelf ervaren, maar ze

vinden dit wel erg vervelend voor de mensen die zij naar de gevangenis laten komen. De PSD haalt dit probleem zelf aan en denkt dat een reservatiesysteem voor het bezoek misschien soelaas zou kunnen bieden:

“Ja, en ik denk gewoon dat is ja, van in de jaren stillekes dat ze zoveel op voorhand moeten komen maar ik versta dat wel. Ge moet ergens duidelijke grenzen trekken dus van zo laat tot zo laat inschrijven en als het aantal bereikt is, kunnen ze niet meer binnen maar dat zou wel handig zijn voor de bezoekers zelf als ze dan bijvoorbeeld op voorhand kunnen vastleggen dat ze hier niet voor niks komen te staan.” (PSD).

In de bezoekzaal liggen er ook speciale kantine lijsten met producten die besteld kunnen worden om op cel te laten leveren. Deze producten kunnen in de bezoekzaal enkel betaald worden door degene die op bezoek komt. Deze lijst is meer uitgebreid dan de gewone katinelijst die gedetineerden op cel beschikbaar hebben. Een gedetineerde betreurt dit systeem omdat deze het gevoel heeft dat sommige mensen tijdens het bezoek enkel bezig zijn met het invullen van die lijst en geen tijd hebben of vrijmaken om met de bezoeker te spreken. Daarnaast is het niet eerlijk voor gedetineerden die geen bezoek ontvangen dat er aanbod producten is die exclusief zijn voor gedetineerden die bezoek ontvangen (bijvoorbeeld mensen met familie en vrienden in het buitenland).

Verder haalt een lid van het zorgteam aan dat ook de beleving van bezoek bij de zorggroep niet altijd positief is. De bezoekzaal is vaak te druk voor hen waardoor ze overprikkeld raken. Hierdoor kunnen ze minder genieten van het bezoek of moet het bezoek voor hen voortijdig afgesloten worden. Ook voor de algemene sfeer in de bezoekzaal is het niet fijn wanneer iemand van deze doelgroep problemen krijgt in de bezoekzaal. Een aparte bezoekmogelijkheid voor deze groep zou volgens het personeelslid kunnen helpen.

“De psychiatrische patiënten, die geven ook aan dat dat bezoek op zich gaan ze zeer graag naar hun bezoek en contact met hun familie, alleen is het daar heel druk en lawaaierig en ja, ja. Omwille van veiligheid zou dat moeten dat ze dat vestje moeten aanhouden ook al is dat daar snikheet uhm, dat ze niet eens naar toilet mogen gaan.” (Zorgteam).

Tenslotte is er nog één respondent die aangeeft dat er tijdens het bezoek hinder is door de kinderen die er rondlopen. Er is een kinderhoek voorzien maar de kinderen lopen overal rond en maken overal lawaai wat storend zou zijn.

8.4.2 Termijn en regels bezoek

De kwartierchefs van de gevangenis lijken slecht op de hoogte te zijn over een aantal zaken waarvan toch verwacht wordt dat ze dit correct kunnen communiceren naar de gedetineerden. Dit is bijvoorbeeld zo bij de mogelijke redenen voor een weigering van bezoek of de termijnen voor het aanvragen van ongestoord bezoek.

“We zijn op de hoogte maar hoe dat het allemaal precies in zijn werk gaat dat weet ik niet. Ge moet wel een bepaalde termijn kunnen aantonen, kunnen aantonen dat ze, vanaf drie maanden kunnen ze schrijven, ze moeten kunnen aantonen dat ze 3 maanden een vaste relatie hebben geloof ‘k. En vanaf dan kunnen ze ongestoord bezoek aanvragen. Da zijn een beetje de grote lijnen dat ik weet maar.” (Kwartierchef mannen).

De kwartierchef haalt dus een termijn van drie maanden aan. Verder vertelde de man nog dat dit gecommuniceerd wordt via een onthaalbrochure maar dat dit bij anderstaligen door de kwartierchefs zelf, hem dus, gecommuniceerd wordt. Dit terwijl hij niet op de hoogte is van de correcte termijn. De directie verduidelijkt namelijk dat de termijn om ongestoord bezoek te kunnen krijgen een aantoonbare vaste relatie van zes maanden is indien men bij binnenkomst geen partner had. Het maakt niet uit in dat geval of het om een relatie met iemand binnen of buiten de muren gaat. Indien men wel een partner heeft is de termijn voor men ongestoord bezoek kan aanvragen één maand. De directie vertelt ook dat dit in het huishoudelijk reglement staat en bij het rapport wordt gezegd. Een verklaring voor de onwetendheid van de kwartierchef is dat dit vroeger wel een termijn van drie maanden betrof. Ook op de website is deze verandering niet aangepast en staat dit nog altijd foutief zo aangegeven.

Het is inderdaad zo dat de gedetineerden zich kunnen informeren met de infobrochure die ze krijgen bij binnenkomst. Wat de gedetineerden echter ook aangegeven is dat de informatie in deze brochure soms gedateerd is. Respondent 2 vertelt: “Je krijgt wel zo een info brochure, maar, ja... Die bezoeken kloppen daar niet meer op. Telefoonuren kloppen daar niet meer op. De helft van wat daar op staat. Als je dat toont aan de chef dat is ja maar dat is van toen en nu zijn er nieuwe regels en ja.” (Respondent 2).

Het blijkt dus dat de regeling voor gedetineerden niet altijd duidelijk is en ze zelf op zoek moeten naar correcte informatie, die dan toch niet altijd klopt. Velen halen inderdaad aan dat ze actief naar informatie moeten vragen bij de kwartierchefs. Ook uit volgende quote blijkt de onduidelijkheid over hoe het nu precies zit met die termijnen:

“Iemand van buiten mag direct aanvaard worden na één maand wachten maar als ge bijvoorbeeld hier iemand leert kennen moet ge 6 maand samen zijn en moet ge 6 maand briefwisseling hebben en dan moet de directie u nog toelaten da ge intern bezoek krijgt en ongestoord. Maar dat kan als ik nu mijn laatste keer hebben ze mij gevraagd, nee mijn eerste keer in de gevangenis toen ik toekwam met mijn vriendin vroegen ze mij hoe lang zijt ge al samen? Ah twee jaar tis goed ge moet minimum zes maand samen zijn. Dus ik denk dat de termijn minimum zes maand is sowieso.” (Respondent 15).

De regels bij familiaal bezoek zijn volgens één langgestrafte gedetineerde ook heel onduidelijk en wisselen van chef tot chef:

“De regels tijdens het bezoek, dat weet ‘k niet, dat weet ‘k langs geen kanten ni meer, de ene keer is dat dat ge daar moet toekomen en da ge uw drank al moet gaan halen op voorhand, de andere keer moet ge naar een kamer gaan en dan bestellen, de andere keer kunt ge een tweede bestelling doen halverwege, de andere keer weer geen tweede bestemming halverwege, da verwisselt zodanig veel. En we hebben bijvoorbeeld in het gedetineerdenoverleg al gevraagd, hang daar nu alstublieft een blad op in die kamers met gewoon duidelijk dat, dat, dat en dat. Dat het voor iedereen hetzelfde is en da ge het weet want ja ik vraag dat maar een keer om de twee maand. ‘k heb nog geen twee keer na elkaar gehad dat er dezelfde regels zijn.”

We kunnen dus wel zeggen dat het misloopt bij de communicatie in verband met termijnen en regels rond bezoek.

8.4.3 Weigeren bezoek

In de interviews zien we dat de weigeringen van het bezoek en vooral de communicatie daarrond nog altijd een probleem vormen vandaag de dag in de Gentse gevangenis. Uit de

literatuur blijkt dat dit al lang zo is. Ongeveer de helft van de gedetineerden die we interviewden had al eens een weigering van bezoek meegemaakt. De redenen van weigering zijn vaak onduidelijk of niet gecommuniceerd waardoor gedetineerde niet weet hoe dat op te lossen. De termen ‘geen aangetoond belang’ of ‘veiligheidsrisico’ zijn heel breed te interpreteren. Een gevoel van willekeur heerst onder gedetineerden. Directie bevestigt dat er geen criteria hiervoor zijn opgesteld: “Uhm ja, eigenlijk wel hé, want wij laten ze dan op het rapport komen en als wij dat is eigenlijk een subjectieve beslissing dan hé. Wat niet zo goed is maar soit.” (Directeur regime). De directie zegt dat men wel op rapport kan komen voor meer uitleg rond de weigering maar ook hier lijkt dus een probleem te zijn met actieve, duidelijke communicatie.

8.4.4 Impact op re-integratie

De impact van bezoek in de gevangenis komt overeen met de theorieën die in de literatuurstudie zijn beschreven. Zo wat iedereen geeft aan dat bezoek een groot belang heeft doordat de sociale banden met familie en vrienden behouden worden en men een netwerk houdt om op terug te vallen. Sommigen geven, net zoals bij arbeid en bezoek, echter ook aan dat bezoek vooral goed is om de tijd in de gevangenis te laten passeren.

“Ja, ik denk dat dat belangrijk omdat al ge buitenkomt da ge niet volledig vervreemd zijt he. Da gebeurt sowieso en ge moogt gij nog alle dagen bezoek hebben, ge zijt sowieso nen vreemde als ge buitenkomt.” (Respondent 8).

“Ja euh, dat dat helpt u voor een stuk om het leven buiten toch op een of andere manier te horen. Euh, contact met de mensen van de buitenwereld hebben. En ja dat zijn mensen die goede dingen bijdragen. Euh, dus ik peis wel dat dat helpt ja.” (Respondent 2).

Een minderheid van vier gedetineerden denken niet dat bezoek een impact heeft op de re-integratie. Er wordt gezegd dat bezoek gewoon nuttig is om de tijd aangenamer te laten passeren en te praten over koetjes en kalfjes of dat je je re-integratie zelf moet doen, dat je bezoek daar niet bij kan helpen. Uit hun antwoorden leiden we af dat zij de vraag misschien minder goed hebben begrepen. Hun antwoorden leken vooral over de reclassering te gaan en praktische zaken daarbij. Bezoekers kunnen hier inderdaad moeilijker bij helpen en dit is iets wat ze zelf vanuit de gevangenis moeten doen.

8.5 Algemene voorbereiding op de vrijlating in de gevangenis van Gent

De slotvraag in elk interview was of gedetineerden in de gevangenis van Gent voldoende voorbereid worden op hun vrijlating, via de dienstverlening van opleidingen, bezoek en arbeid, om erna terug aan de slag te kunnen in de maatschappij. In de antwoorden op deze vraag zien we een duidelijke verschil tussen het personeel, meer specifiek de bevraagde kwartierchefs en de andere respondenten. Deze kwartierchefs waren van mening dat het aanbod in de gevangenis voldoende is om een gedetineerde goed voor te bereiden op de vrijlating, maar dat het van de gedetineerden afhangt of ze de kansen grijpen die hen aangereikt worden. Dit blijkt duidelijk uit volgende citaten:

“De kansen dat ze krijgen, benutten ze niet, ja, jammergenoeg. Want dat is hier een ideale plaats, als ge hier dan toch moet zitten da ge uw tijd toch kunt gebruiken voor naar buiten toe hé. Maar ze steken altijd de schuld op een ander hé. Dat is altijd het weerkerende probleem, het

ligt aan de maatschappij en het ligt aan den diene en het ligt aan den diene, maar nooit aan zichzelf hé. En dadde, dat zien ze niet.” (Kwartierchef vrouwen).

“Volgens mij wel. Ze worden toch regelmatig gezien door PSD, door JWW voor van alle dingen te regelen en te helpen en dit en dat. Hier bij ons ook op de vleugel zelf proberen wij toch regelmatig met die mensen een praatje te doen om wat ja, wat feedback te geven maar ja, ik zeg het, het hang vooral van hun zelf af. We hebben hier gedetineerden waar we nooit geen probleem mee hebben en we hebben hier gedetineerden waar we elke dag problemen mee hebben en dat zijn dan vogels voor de kat als je dat vrijlaat hé. Als ge u hier al niet aan regels kunt houden gaat ge buiten zeker niet kunnen.” (Kwartierchef mannen).

De kwartierchefs vinden dat vanuit de gevangenis hier dus voldoende aan gewerkt wordt en wijzen naar de gedetineerden zelf als oorzaak voor het groot aantal problematische re-integraties. Dit terwijl andere personeelsleden en gedetineerden net verwijzen naar het aanbod van de gevangenis als probleem. Een opvallende discrepantie dus.

“Uhm, nee. Ik denk dat ge onmogelijk iemand enkel en alleen door het aanbod dat wij hier verstrekken iemand volledig kunt voorbereiden. Het zal wel een belangrijk onderdeel zijn van de voorbereiding en van de, van hun toekomst maar ik heb het eerder in het interview ook al aangehaald, er zitten hier zoveel mensen met ja, met tal van, van, van, van problematieken en dingen waar dat ze begeleiding nodig voor hebben waar wij totaal geen antwoord op kunnen bieden.” (Directeur regime).

“For 40% yes, or 35% yes and the other 75% is because you’re closed. Because you’re closed in your cell. 22 hour per day.” (Respondent 12).

“P:Dus u voelt dat u geen kansen krijgt, hier in de gevangenis om iets te bereiken?

R: Helemaal niet, helemaal niet.” (Respondent 4).

8.6 Suggesties voor de Commissie van Toezicht

We vroegen bij ieder interview ook nog aan de gedetineerden of er in verband met arbeid, opleiding of bezoek nog zaken zijn die ze willen onder aandacht brengen bij de Commissie van Toezicht. We kregen bij deze vraag heel veel verhalen over de problemen met de PSD te horen. Vooral dan over de achterstand die toch een grote impact heeft op het leven van de personen in kwestie. Ook werd aangehaald dat re-integratie moeilijk is voor sommigen doordat er zo weinig rond drugsproblematiek wordt gewerkt in de gevangenis. Dit zijn op zich geen zaken waar de Commissie van Toezicht veel aan kan doen. We willen dit toch graag onder aandacht brengen aangezien ze hier wel regelmatig klachten krijgen en dit toch een groot probleem binnen de gevangenis van Gent blijkt te zijn. De frustraties van de gedetineerden blijkt onder meer uit volgende citaten:

“Waarom in feite nog, ik moest al weg zijn onder voorwaarden verleden jaar februari, maart, april. Ze hebben hun reclassering gedaan, nee, nee, het systeem hier dat werkt niet, is heel traag.” (Respondent 4).

“Ik vind het grootste probleem hier in de gevangenis is de PSD. Dat vind ik het grootste probleem en het enigste dat hier in Gent niet goed is omdat ze veel te traag werken, dan zeggen ze ja, te weinig personeel, er zijn er een paar in zwangerschapsverlof, ge kunt hier in Gent nooit op een derde van uw straf vrijkomen, nooit.” (Respondent 9).

“P: Ja, dat hebben we hier inderdaad al hier en daar opgevangen, en denkt ge dat de Commissie van Toezicht daar iets aan kan veranderen?”

R: Ik denk dat, ik hoop dat, want dat is hier het grootste probleem bij iedereen. Ik ken hier iemand en die heeft dezelfde strafmaat als mij gehad, hetzelfde aantal jaren en die zit hier al vijf jaar hé en die heeft nog geen enkele uv gekregen hé. Vinde gij dat normaal? Ik vind dat niet normaal, sorry.” (Respondent 6).

9 Aanbevelingen

Uit ons onderzoek zijn een groot aantal zaken naar voren gekomen die beter zouden kunnen in de dienstverlening op vlak van arbeid, opleiding en bezoek met het oog op re-integratie. Op basis van onze resultaten doen we een aantal aanbevelingen die volgens ons haalbaar zijn en een verbetering in het gevangeniswezen in het kader van re-integratie zouden kunnen bewerkstelligen. Uiteraard is re-integratie een zeer complex probleem dat zich niet alleen binnen de muren afspeelt en niet eenvoudig te garanderen is. Toch hopen we dat deze aanbevelingen iets kunnen bijdragen.

9.1 Arbeid

Op vlak van arbeid zijn er twee aanbevelingen die wij zeer belangrijk achten, namelijk het geven van een attest van werkervaring en het aanbieden van een loonfiche.

Een attest van werkervaring zou een handige tool kunnen zijn voor ex-gedetineerden bij sollicitaties. Veel ex-gedetineerden worden bij sollicitaties afgerekend op hun verleden. Er wordt stigmatiserend naar hen gekeken of al gauw gedacht dat ze niet de juiste vaardigheden of werkattitude hebben. Een officieel document vanuit de gevangenis zou hierbij kunnen helpen. Op die manier kunnen ze zwart op wit aantonen dat ze niet hebben stilgezeten en wel de juiste skills, vaardigheden of ervaring hebben met bepaald werk. Uit onze interviews blijkt dat vanuit de gevangenisdirectie de redenering is dat zij geen officiële werkgever zijn en dus geen officieel document van werkervaring kunnen verschaffen. Toch is er volgens ons een mogelijkheid om dit wel te doen. Dit hoeft niet een heel officieel document als werkgever zijn. Een papier met uitleg over de werkervaring en attitude volstaat. Dit kan meer worden gezien als een soort aanbevelingsbrief en op zich kan iedereen die schrijven. Toch zal dit een zekere waarde kennen omdat een stempel vanuit de gevangenis zelf niet niks is. Uit een gesprek met een moreel consultant binnen de Gentse gevangenis blijkt dat dit in het verleden in de gevangenis van Dendermonde wel al is gebeurd. Een kwartierchef schreef toen voor sommige gedetineerden een aanbevelingsbrief op basis van hun werkervaring en werkattitude binnen de muren. Praktisch gezien is het dus zeker mogelijk om dit te doen.

Uit de resultaten komt ook naar voren dat er veel vraag is naar een loonfiche. Ook wij denken dat dit een verbetering zou kunnen zijn bij de gevangenisarbeid. Dit zou voor meer duidelijkheid en transparantie zorgen wat mogelijks frustraties bij de gedetineerden kan oplossen. Men zou op die manier een groter gevoel van controle en rechtvaardigheid verkrijgen. Zoals eerder aangehaald blijkt dat dit in sommige andere gevangenissen ook wordt gedaan dus dan moet dit in de Gentse gevangenis in principe ook lukken. In verband met de controle lijkt het ons ook goed om het controlesysteem vooraf aan te passen. Het aftekenen ter controle lijkt ons nog steeds een goed idee. Wel begrijpen we het standpunt van de gedetineerden dat zij niet willen dat dit ten koste gaat van werktijd en dus inkomen. De controle zou na het einde van de normale werktijd kort moeten kunnen plaatsvinden.

Voor de werking van de VDAB binnen de gevangenis, dus in verband met werk vinden buiten zou het aan te raden zijn indien men bijvoorbeeld een uurtje per week onder toezicht op internet zou kunnen in een computerlokaal. Dit om zaken voor de reclassering in orde te brengen aangezien bijna alles tegenwoordig online gebeurt. Denk maar aan het doorsturen van je cv of solliciteren. De gedetineerden ervaren dit dan ook echt als een barrière. Vanuit verschillende interviews hebben we vernomen dat er in principe wel een lokaal met computers is maar dat dit niet gebruikt wordt. De VDAB-consulent geeft zelf ook aan dat hij dit lokaal zelf ook zou gebruiken om groepssessies te organiseren. In die sessies zouden dan thema's zoals solliciteren en het opstellen van een CV aan bod kunnen komen. Zo'n sessies zouden zeker nuttig zijn in het kader van de re-integratie van gedetineerden.

Bij de vrouwen is het zo dat er blijkbaar een keuze gemaakt dient te worden tussen werk en opleidingen. De vrouwen werken immers ook in de namiddag terwijl dit net is wanneer de opleidingen doorgaan. Dit systeem is jammer aangezien beiden toch wel een bijdrage kunnen leveren aan re-integratie. Er zijn dus vrouwen die momenteel werken maar eigenlijk ook interesse hebben in een opleiding maar deze niet kunnen volgen omdat ze dan hun werk kwijt zijn. Een oplossing zou kunnen zijn om toch enkele functies parttime te maken. Op die manier pak je ook de wachtlijst aan en zorg je dat meer verschillende personen werk hebben. In de voormiddag kunnen dan vrouwen werken die ook een opleiding willen volgen en in de namiddag kunnen dan vrouwen werken die voordien op de wachtlijst stonden en geen opleiding wens te volgen. Deze personen zouden blij zijn dat ze toch aan het werk kunnen ook al is dit maar parttime. Een vrouwelijke respondent die nu werkt en een opleiding wil volgen bevestigde alvast dat zij het zeker geen probleem zou vinden als ze minder werkuren zou hebben maar dan toch haar job met een opleiding zou kunnen combineren.

9.2 Opleiding

Voor de opleidingen in de gevangenis van Gent zijn er vier grote aanbevelingen: de opleidingen meer opsplitsen volgens niveau, het meer afstemmen van het aanbod op de vraag, de opleidingen meer richten op re-integratie en tenslotte het meer ondersteunen van zelfstudie.

Uit ons onderzoek blijkt dat veel personen, zelfs laagopgeleiden, het niveau van de cursussen te laag vindt. We begrijpen dat er zeker een groep is voor wie dit niet zo is. Toch is het belangrijk met het oog op re-integratie om een meer aangepast aanbod te voorzien voor iedereen. Een oplossing hiervoor zou kunnen zijn om meer opleidingen aan te bieden in niveaus, net zoals bij de lessen Engels het geval is. Op die manier zou ook een soort doorstroomsysteem kunnen ontstaan waar die het aanbod afstemt op de verschillende statuten binnen de gevangenis. Voor de langgestraften of personen die toch lange tijd in voorhechtenis zitten zou dit zeker een

verbetering zijn. Ondanks dat de Gentse gevangenis in principe een arresthuis is, zit je in praktijk toch met een groot aantal personen voor wie dit zou gelden. Hier dient dan ook rekening mee gehouden te worden.

Tijdens de interviews merkten we dat het aanbod niet is afgestemd op de vraag van gedetineerden. Sommigen hebben geen interesse in het aanbod, sommigen vinden het te weinig op re-integratie gericht en anderen missen dan weer een bepaalde opleiding in het aanbod. Onze aanbeveling is dan ook om eens een rondvraag bij de gedetineerden te doen om te zien waar zij nood aan hebben qua cursussen en waar vraag naar is. Er zou een lijst opgesteld kunnen worden met cursussen die realistisch worden geacht om binnen de gevangenis te kunnen organiseren. Gedetineerden kunnen van die lijst dan aanduiden welke opleidingen zij interessant zouden vinden. Verder zou men bij deze rondvraag ook gedetineerden de kans kunnen geven om aan deze lijst nog suggesties toe te voegen. Indien een bepaalde suggestie een aantal keer terugkomt zou bekeken kunnen worden of het mogelijk is om deze opleiding te organiseren. In onze interviews is kookles bijvoorbeeld naar voor gekomen. Op die manier kan het aanbod meer afgestemd worden op de werkelijke vraag. Dit kan er dan tevens ook voor zorgen dat een grotere groep gedetineerden bereikt wordt.

Naast het afstemmen van het aanbod op de vraag zou het ook positief zijn indien het aanbod meer wordt afgestemd op re-integratie. De mogelijkheid tot praktische cursussen voor knelpuntberoepen zoals in Hoogstraten heb je in Gent niet. Hier is wel vraag naar maar dit is praktisch gezien niet mogelijk om te organiseren. Wat wel georganiseerd zou kunnen worden zijn technische cursussen die nuttige skills aanleren, zoals boekhouden bijvoorbeeld. Uit ons onderzoek blijkt alvast dat hier veel vraag naar is. Deze cursus zou dan ook meer afgestemd zijn op de noden van mensen die voor langere tijd in de Gentse gevangenis verblijven of een iets hoger niveau hebben. Op zich is het wel zo dat Gent een arresthuis is en dat is de reden waarom hier niet wordt op ingezet. In praktijk zien we echter toch wel een groep personen die er toch vrij lang verblijven, hetzij in voorhechtenis, hetzij als langgestrafte. De vrouwenafdeling is sowieso een vleugel voor langgestrafte vrouwen. Deze personen hebben zeker nood aan zo'n cursussen en wij vinden dan ook dat de gevangenis zich moet aanpassen aan de praktijk en niet aan de theorie.

De laatste aanbeveling met betrekking tot de opleidingen betreft de mogelijkheid tot zelfstudie. Uit ons onderzoek blijkt dat er wel degelijk vraag is naar zelfstudie maar dat gedetineerden veel barrières ondervinden hierbij. Moeilijkheden van zelfstudie zijn bijvoorbeeld het niveau, wanneer men met meerdere mensen op cel zit of het feit dat er geen internet is voor testen of oefeningen te maken. Het is dan ook aan te raden om zelfstudie meer te ondersteunen. Een soort studiezaal waar men rustig kan studeren en onder toezicht op een computer kan om oefeningen en tests te maken zou een hele vooruitgang zijn. Dit kan tevens een verbetering betekenen voor mensen voor wie het niveau momenteel ontoereikend is, voor personen die een langere tijd in de gevangenis van Gent verblijven of voor personen die cursussen willen volgen die iets meer kunnen betekenen voor hun re-integratie.

9.3 Bezoek

Ook bij het luik bezoek zijn er vier aanbevelingen geformuleerd op basis van de resultaten van ons onderzoek.

Vooraf het probleem van de bezoeken die momenteel niet aangepast zijn aan werkende personen kwam sterk naar voren tijdens onze interviews. Dit zorgt ervoor dat het voor veel

mensen moeilijk wordt om gedetineerden te gaan bezoeken. Op die manier gaan banden tussen de gedetineerden en bepaalde personen verloren. Dit is zeer spijtig aangezien het duidelijk is dat bezoek een grote impact heeft op zowel het doorbrengen van de tijd binnen de muren als de re-integratie buiten de muren. Het zou dan ook goed zijn om een laatste bezoek exclusief voor werkenden een uurtje later te kunnen voorzien. Dit kan een extra bezoek zijn of zou kunnen gebeuren door alle bezoeken een uur op te schuiven waardoor er evenveel bezoeksifts zijn als nu maar dat het eerste bezoek gewoon later begint.

Een derde aanbeveling bij het bezoek betreft de kantinelijst. Het is vreemd dat de kantinelijst van het bezoek andere items bevat dan de standaard kantinelijst. Beiden hebben nochtans hetzelfde doel. Personen die omwille van omstandigheden geen bezoek ontvangen kunnen hierdoor bepaalde zaken niet verkrijgen. Een uniforme lijst is dan ook gewenst.

Tenslotte hebben we nog een kleine aanbeveling voor de familie-activiteiten. Het zou fijn zijn moest het mogelijk zijn om deze tijdens de zomer, bij mooi weer, buiten te laten doorgaan. Ook zou het leuk zijn om dezelfde activiteit meerdere keren te laten doorgaan zodat meer mensen de kans hebben om deel te nemen.

10 Conclusie

Uit dit onderzoek zijn een aantal zaken naar voren gekomen. We kunnen stellen dat de meeste respondenten ervan overtuigd zijn dat opleidingen, arbeid en bezoek in de gevangenis kunnen bijdragen aan re-integratie. Toch voelt men zich door het huidige aanbod in de Gentse gevangenis onvoldoende voorbereid op de vrijlating. De beleving van het aanbod is in het algemeen zeker niet slecht, maar op ieder vlak zijn er zeker een aantal verbeteringen mogelijk.

Een rode draad doorheen de interviews is het gebrek aan communicatie en transparantie die de gedetineerden ervaren. Dit zien we terugkomen bij alle onderdelen van het onderzoek. Het betreft dan communicatie en transparantie over de berekening van het loon, de wachtlijsten van de arbeid, de reden voor ontslag, de weigeringen van bezoek, de termijnen van ongestoord bezoek, de regels bij familiaal bezoek, de mogelijkheden tot zelfstudie, de vergoeding van de opleiding en de reden voor weigering om deel te kunnen nemen aan een opleiding. Het is belangrijk dat hier aandacht wordt aan geschonken aangezien dit tot veel frustraties leidt bij de gedetineerden. Veel van de problemen die worden vermeld zouden opgelost kunnen worden met een betere communicatie en meer openheid naar de gedetineerden toe.

Verder zijn er nog knelpunten die door de gedetineerden werden aangehaald en die zeker verbeterd kunnen worden. De belangrijkste hiervan zijn de controle op het loon en in het algemeen de afstemming van het aanbod op re-integratie en op de verschillende statuten.

Ook modernisering door het gebruik van computers en beperkt internet wordt regelmatig aangehaald als een enorme verbetering inzake de re-integratie. Computers en internet zouden een nuttige tool kunnen zijn om oefeningen en testen te kunnen maken bij zelfstudie en bij opleidingen in het algemeen. Ook de VDAB-consulent haalt aan dat dit nuttig zou zijn voor zijn werking om bepaalde korte lessen met het oog op arbeid na detentie te kunnen aanbieden. Verder zouden computers en internetgebruik ook op het vlak van het regelen van de reclassering hun nut kennen. Zoals door de respondenten werd aangehaald moet tegenwoordig alles online gebeuren, vacatures vinden, een CV doorsturen, solliciteren, afspraken maken of een sociale woning aanvragen, en dit is momenteel een groot probleem nog. Tot slot zou het gebruik van computers ook kunnen helpen bij het aanpakken van communicatie-en transparantieprobleem.

Uit de literatuurstudie blijkt dat zo'n systeem in andere gevangenissen wel functioneel is. In de gevangenis van Beveren zien we dit bijvoorbeeld via het systeem van Prison Cloud. Het zou interessant zijn om een vergelijkende studie uit te voeren om te zien wat de beleving hiervan is naar re-integratie toe.

Tenslotte is het opvallend dat er een aantal duidelijke discrepanties zijn in het perspectief van personeel en gedetineerden. Dit bijvoorbeeld over de controle van het loon, de motivatie van gedetineerden om bij te leren en de voorbereiding op re-integratie. Het is belangrijk om oog te hebben voor deze discrepanties. Het innemen van elkaars perspectief zou kunnen helpen bij de communicatieproblemen en veel frustraties oplossen.

11 Bibliografie

- Aertsen, I., & Goethals, J. (2008). *Externe evaluatie strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden: Eindrapport*. Retrieved from Leuven:
- Bloom, D. (2006). Employment-focused programs for ex-prisoners. What have we learned, what are we learning, and where should we go from here? In (pp. 28). New York: MDRC.
- Bonta, J., & Andrews, D. (2007). *Risk-Need-Responsivity Model for Offender Assessment and Rehabilitation*. Canada.
- Brosens, D., Croux, F., & De Donder, L. (2017). *Distance education for citizens detained abroad: Evaluation of the FORINER pilot projects* Retrieved from Zelzate:
- Brosens, D., De Donder, L., & Verté, D. (2013). *Hulp- en dienstverlening gevangenis antwerpen: een onderzoek naar de behoeften van gedetineerden*. Retrieved from
- Crow, I. (2001). *The treatment and Rehabilitation of offenders*. . London: Sage publications.
- Cullen, F., & Wilcox, P. (2010). *Encyclopedia of Criminological Theory* (Vol. 1): Sage.
- CvT Gent. (2011). *Jaaroverzicht 2011*. Gent.
- CvT Gent. (2013). *Jaaroverzicht 2013*. Gent.
- CvT Gent. (2015). *Jaarverslag van de Commissie van Toezicht bij de gevangenis te Gent*. Gent.
- Davis, C., Bahr, S., & Ward, C. (2013). The process of offender reintegration: Perceptions of what helps prisoners reenter society. . *Criminology & Criminal Justice*, 13(4).
- De Redactie. (2010). Voka: van gevangene tot ondernemer Retrieved from <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/oostvlaanderen/1.694571>
- De Rode Antraciet. (2016). *Jaarverslag 2016*.
- Decorte, T., & Zaitch, D. (2016). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (3 ed.). Leuven: Acco.
- Dewindt, M. (2016). *Het effect van detentie op het sociaal netwerk van gedetineerden: een exploratieve studie in de Gentse gevangenis*. (Master in de Sociologie), Universiteit Gent, Gent.
- Donckers, L. (2014). *Een kwalitatief onderzoek naar de motivatie van gedetineerden om (niet) deel te nemen aan onderwijs in de gevangenis van Gent*. . (Master of Science in pedagogische wetenschappen), Universiteit Gent, Gent.
- Gevangenis Gent. (2015). Bezoek. Retrieved from <http://www.gevangenisgent.be/PAGINA's/bezoek.htm>
- Gevangenis Gent. (2015). *Jaarverslag hulp-en dienstverlening 2015*.
- Leuvens Instituut voor Criminologie. (2014). *Pijnpunten bij de re-integratie van ex-gedetineerden*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
- Martyn, G., & Velle, K. (2011). *150 jaar Nieuwewandeling : gevangenis Gent (1862-2012)*. . Gent: Snoeck.
- Maruna, S., & Immarigeon, S. (2004). *After Crime and Punishment: Pathways to Offender Reintegration*.
- Meyers, T., Wright, K., Young, J., & Tasca, M. (2017). Social support from outside the walls: Examining the role of relationship dynamics among inmates and visitors. *Journal of Criminal Justice*, 52.

- Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.
- Onderwijs Vlaanderen. (2017). Centra voor volwassenenonderwijs kunnen zich nog meer specialiseren in onderwijs voor gedetineerden. Retrieved from <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/centra-voor-volwassenenonderwijs-kunnen-zich-nog-meer-specialiseren-in-onderwijs-voor-gedeteneerden>
- Paterson, N. (2013). Het Vlaams decreet hulp- en dienstverlening aan gedetineerden: tussenhalte of eindstation. . *Fatik*(138).
- Pauwels, L. (2015). *Oorzakelijke mechanismen en verklaringsmodellen voor regelovertrekend gedrag*. . Gent: Academia Press.
- Pijnaerts, A. (2013). *Onderwijs binnen de muren van detentie: Een onderzoek naar het profiel en de motieven van gedetineerden die onderwijs volgen in de gevangenis van Turnhout, Wortel en Hoogstraten* (Master in de Opleidings- en Onderwijswetenschappen), Universiteit Antwerpen, Antwerpen.
- Plettinckx, E., & Vander Laenen, F. (2011). *De noden aan maatschappelijke hulp- en dienstverlening van geïnterneerden, onderzoek in de gevangenis van Gent*. (Master in de criminologische wetenschappen), Universiteit Gent, Gent.
- Poppe, A., Colman, C., De Waele, M., & Pauwels, L. (2014). *Eenmaal crimineel, altijd crimineel? Een grondige literatuur review over de stand van zaken in onderzoek naar keerpunten en desistance*. (Master of Science in de criminologische wetenschappen), Universiteit Gent, Gent.
- Regie van de gevangenisarbeid. (2018). Cellmade. Retrieved from <http://cellmade.be/>
- Slock, C. (2017). *De detentieplanning als steunpilaar bij de re-integratie van gedetineerden. Onderzoek naar de visie van hulp- en dienstverleners op de succesfactoren*. (Master of Science in de criminologische wetenschappen), Universiteit Gent, Gent.
- Utah Sentencing Commission. (2015). *Juvenile disposition guidelines*. Utah.
- Van den Abbeele, D. (2005). *Gevangenisarbeid in België. Literatuurstudie en exploratief onderzoek in de gevangenis van Mechelen*. (Licentiaat in de criminologische wetenschappen), Universiteit Gent, Gent.
- Van Nieuwenhove, L., De Moor, S., & Vander Laenen, F. (2015). *Ik kom vrij, wat nu? Hulp- en dienstverlening in de gevangenis onderzocht*. (Master of Science in de criminologische wetenschappen), Universiteit Gent, Gent.
- Van Steenberghe, J., & Roose, R. (2017). *ICT in detentie: Prison Cloud als brug tussen gevangenis en samenleving?* (Master of Science in Sociaal Werk), Universiteit Gent, Gent.
- Vanderhaegen, K. (2015). *De integratie van (ex-)gedetineerden op de arbeidsmarkt in Vlaanderen* (Master in de sociaal-economische wetenschappen), Universiteit Antwerpen, Antwerpen.
- VDAB. (2009). Verder denken dan de muren. Retrieved from <https://www.vdab.be/magezine/sep09/muren.shtml>
- Vincke, J. (2007). *Sociologie : een klassieke en hedendaagse benadering*. Gent: Academia Press.
- Ward, T., Mann, R., & Gannon, T. (2006). The good lives model of offender rehabilitation: Clinical implications. . *Agression and Violent Behaviour*.

12 Bijlagen

12.1 Vragenprotocol gedetineerden

Stel jezelf voor en overhandig de informatiebrief om nog eens te laten doorlezen. Vraag om het informed consent document te ondertekenen.

Inleidende vragen

- Wat is je geslacht?
- Wat is je leeftijd?

- Wat is je statuut? (Beklaagde, veroordeelde (kort-of langgestrafte), geïnterneerde)?
- Wat is je nationaliteit/ethniciteit?
- Hoe lang ben je al in de gevangenis Gent?
- Ken je de Commissie van Toezicht? Hoe ben je op de hoogte geraakt van hun bestaan? Weet je voor wat/wanneer je terecht kan bij de Commissie van Toezicht?

Vragen mbt opleiding

Transitievragen

- Heb je een opleiding afgerond voor je detentie?
  - Welke opleiding?
- Heb je al een opleiding, vorming of cursus tijdens je detentieperiode gevolgd?
- Zo ja, welke? Welke vergoeding krijg je voor het volgen van deze opleiding?
- Zo nee, waarom niet?

- Hoe ben je het bestaan van deze cursussen te weten gekomen?
- Zijn er wachtlijsten voor de opleidingen?

Sleutelvragen

- Indien ze een opleiding volgen: Hoe beleef je de manier waarop die wordt gegeven (tempo, niveau, grootte van de klassen, cursusmateriaal, testen?)
- Wat vind je van het aanbod?
  - Is er iets wat je mist in het aanbod?
  - Zou een uitbreiding van het aanbod met opleiding gericht op re-integratie, zoals ondernemen, boekhouden of bedrijfsbeheer gewenst zijn?
  - Wat zou je er van vinden als er meer opleidingen voor knelpuntberoepen zouden zijn? (Bv. loodgieter)

- Is er mogelijkheid tot zelfstudie?
  - Is er een openleercentrum?
  - Is hier nood aan? (zie: langgestraften?)
  - Is het mogelijk om op cel oefeningen te maken? Is dit nodig?

- Denk je dat opleidingen in de gevangenis kunnen bijdragen aan een succesvolle re-integratie in de maatschappij? Zo ja, op welke manier? Denk je dat er nog dingen verbeterd kunnen worden en hoe? (Denk aan onze theoretische onderbouwing, vraag hierover door als ze het niet goed weten, sociale vaardigheden aanleren naast de pure kennis?)
- Heb je nog opmerkingen of dingen die je kwijt wil over de opleidingen uit de gevangenis?

Langgestraften: Vind je dat het aanbod is afgestemd op jouw statuut? Zijn er voldoende lange cursussen waar je langer en dieper kan studeren? Is hier nood aan?

Geïnterneerden/Zorg:

Zijn er opleidingen aangepast aan je statuut? Zijn de opleidingen voor jou te volgen bv qua snelheid of zo?

vragen mbt bezoek

Transitievragen

- Maak je zelf gebruik van het bezoek?
  - Welk bezoek?
- Hoe beleef je de bezoeksregeling in de Gentse gevangenis?

- Er worden een aantal activiteiten met familie georganiseerd in de Gevangenis Gent zoals het vieren van halloween, vroeger soms ook een paaseierenraap, ... vind je dat dit voldoende is? Wat zou er nog meer gedaan kunnen worden?

Sleutelvragen

- Denk je dat er nog dingen verbeterd kunnen worden en hoe?
- Heb je zelf al eens een weigering van bezoek meegemaakt?
  - Om wat voor bezoek ging het dan?
  - Werd de reden van de weigering duidelijk aan jou gecommuniceerd?
- Ken je de regels in verband met ongestoord bezoek? Vanaf wanneer kan je dit aanvragen?
- Denk je dat bezoek in de gevangenis kan bijdragen aan een succesvolle re-integratie in de maatschappij? Zo ja, op welke manier? (Denk aan onze theoretische onderbouwing, vraag hierover door als ze het niet goed weten)

Vragen mbt werk

Transitievragen

- Had je een job voor je in de gevangenis terecht kwam?
  - Zo ja, welke?
  - Oefen je een job uit hier?
  - Zo ja, welke?
  - In welk werkhuis?
  - Zo nee, waarom niet?
- Hoe ben je van het bestaan van de mogelijkheden op de hoogte geraakt?

Sleutelvragen

- Wat vind je van het aanbod jobs in de gevangenis Gent?
- Hoe zit het met de algemene wachtlijsten, heb je daar een idee over?
  - Hoe lang heeft het geduurd voor jij je job kreeg?
  - Hoelang heb je moeten wachten voor je werk kreeg?
  - Wordt er naar jullie toe duidelijk gecommuniceerd over je plaats op de wachtlijst?
  - Gebeurt het dat sommige mensen bepaald werk eerder krijgen dan anderen
-
- Indien ze werken: Hoe beleef je de werkomstandigheden?
  - Is er voldoende variatie in het werk?
- Ben je al eens ontslagen geweest in de gevangenis?
  - Werd toen duidelijk naar jou meegedeeld waarom?
- Hoe beleef je de maatregelen die de gevangenis organiseert met betrekking tot werk vinden bij vrijlating?
  - Maak je bijvoorbeeld gebruik van de VDAB-consulent en wat vind je hiervan? Ben je op de hoogte van wat zij voor jou kunnen doen?
- Zijn jullie op de hoogte van hoe het loon wordt berekend?
- Hoe gebeurt de controle?
- Wat vinden je van de manier waarop dat gebeurt?
- Heb je zelf al eens een loonbriefje met de details van je bijgehouden prestaties gevraagd? Ging dit makkelijk?

- Wat vind je van het systeem van bijhouden van prestaties door fatik en dan aftekenen op basis waarvan het loon wordt uitgekeerd? Gebeurt het aftekenen consistent?
- Denk je dat arbeid in de gevangenis en de dienstverlening er rond kan bijdragen aan een succesvolle re-integratie in de maatschappij? Zo ja, op welke manier? Denk je dat er nog dingen verbeterd kunnen worden en hoe? (Denk aan onze theoretische onderbouwing, vraag hierover door als ze het niet goed weten)
- Heb je nog opmerkingen over de arbeid in de gevangenis?

Geïnterneerden: is er werk aangepast aan je statuut? Is dit voldoende?

Algemeen:

Bij alles ook vragen wat denk jij dat daar aan gedaan zou kunnen worden?

Slotvragen

- Denk je dat je door de dienstverlening inzake arbeid, opleiding en bezoek in de Gentse gevangenis voldoende voorbereid bent bij vrijlating om verder aan te slag te kunnen op bv de arbeidsmarkt of verdere studies om te voorkomen dat je recidiveert?
- Wat denk je dat de Commissie van Toezicht kan betekenen voor jullie inzake eventuele bekommernissen om arbeid, opleiding en bezoek?

Afsluiten van het interview

Pols eerst even of de respondent zelf niets meer wil toevoegen. Als dit is gebeurd, bedank de respondent nog voor zijn tijd en deelname aan het onderzoek.

=> bij alles zo een intro tekstje schrijven, beginnen met algemene vragen, gebaseerd op concrete klachten voor een stuk

12.2 Vragenprotocol directie, kwartierchefs en zorgteam

Inleidende vragen

- Wat is uw functie binnen de gevangenis?
- Hoe lang werkt u al in de gevangenis van Gent?
  - Hebt u eerder al in een andere gevangenis gewerkt? Hoe lang?

Opleiding

- Zijn er wachtlijsten?
- Wat vindt u van het aanbod in de gevangenis nu?
  - Wordt er veel gebruikt gemaakt van het aanbod?
  - Denkt u dat dit aanbod tegemoet komt aan de noden voor alle statuten?
  - Wat met langgestrafte vrouwen?
- Hoe worden gedetineerden ingelicht over het aanbod?
- Zijn er mogelijkheden voor mensen voor wie het niveau ontoereikend is?
  - Is er zelfstudie mogelijk?
  - Is er een mogelijkheid om meer in te zetten op opleidingen in verband met knelpuntberoepen? Of opleidingen die meer aansluiten bij re-integratie zoals bedrijfsbeheer/computer?
- Wat is volgens u de motivatie van gedetineerden voor het volgen van een opleiding?
- Hoeveel houdt de vergoeding in die ze krijgen voor het volgen van een opleiding?
  - Denkt u dat deze vergoeding een belangrijke motivatie is voor gedetineerden op een opleiding te volgen, of niet?

- Is de vergoeding meer, minder of evenveel als het loon dat ze gemiddeld verdienen uit arbeid?
- Impliceert dit dat het volgen van een opleiding belangrijker of juist minder belangrijk wordt geacht door de directie dan werk? Of niet?
- Denkt u dat opleiding in de gevangenis kan bijdragen tot een succesvolle re-integratie?
  - Hoe? Op welke manier?

Bezoek

- Hoe zitten de termijnen voor ongestoord bezoek in elkaar?
  - Wordt dit duidelijk gecommuniceerd naar gedetineerden toe? Hoe?
- Waarom kan bezoek geweigerd worden? (drugverleden, detentieverleden? maar één gedetineerden bezoeken?)
  - Wat is aantoonbaar belang?
  - Wat zijn de criteria hiervoor?
  - Indien er een weigering van bezoek is, wordt de reden dan duidelijk gecommuniceerd naar de gedetineerde in kwestie?
- Denkt u dat bezoek in de gevangenis kan bijdragen tot een succesvolle re-integratie?
  - Hoe? Op welke manier?

Arbeid

- Hoe lang is de wachtlijst nu?
- Op basis waarvan wordt werk toebedeeld aan gedetineerden?
  - Kan het gebeuren dat sommige mensen eerder werk krijgen dan anderen en om welke reden? (drugsverleden dus dan niet, maar sommige anderen wel)
  - Wordt dit duidelijk gecommuniceerd naar de gedetineerden?
  - Wat zijn de criteria voor het toekennen van bepaald werk?
- Wat zijn de redenen voor ontslag?
  - Wat zijn de criteria hiervoor? (langer dan 1 jaar ergens gewerkt in kantine ofzo?)
  - Wordt dit duidelijk gecommuniceerd naar de gedetineerden? Op welke manier?
- hoe wordt het loon berekend?
  - Weten de gedetineerden dit?
- Hoe worden de prestaties bijgehouden?
  - Kunnen gedetineerden een loonbriefje vragen met exacte details?
  - Hoe gebeurt de controle op wat wordt bijgehouden en dat dit correct is? Zowel bij huishoudelijk werk als bij werkhuizen vragen.
  - Klopt het dat dit wordt bijgehouden op excelbestand waar iedereen zo maar in kan? Is dat een efficiënt systeem?
- Denkt u dat arbeid in de gevangenis kan bijdragen tot een succesvolle re-integratie?
  - Hoe? Op welke manier?
- Wat vindt u van de werking van de vdab-consulent in de gevangenis?
  - Wordt er veel gebruikt gemaakt van het aanbod?
  - Wat is volgens u de motivatie van gedetineerden om deel te nemen aan het aanbod?
  - Dragen zij bij aan de succesvolle re-integratie van gevangenen in de maatschappij of niet? Zo ja, op welke manier?

Slotvragen

- Denkt u dat je door de dienstverlening inzake arbeid, opleiding en bezoek in de Gentse gevangenis voldoende voorbereid bent bij vrijlating om verder aan te slag te kunnen op bv de arbeidsmarkt of verdere studies om te voorkomen dat je recidiveert?

12.3 Vragenprotocol VDAB

Inleidende vragen

- Wat is uw functie binnen de gevangenis?
- Hoe lang werkt u al in de gevangenis van Gent?
  - Hebt u eerder al in een andere gevangenis gewerkt? Hoe lang?
- Wat doet VDAB voor gedetineerden binnen de gevangenis?

Sleutelvragen

- Maken veel gedetineerden gebruik van het aanbod?
  - Zijn er wachtlijsten?
  - Door mensen met verschillende statuten?
- Biedt VDAB ook opleidingen/training in het kader van jullie werking aan aan gedetineerden?
- Wordt er veel gebruikt gemaakt van dit aanbod?
- Wat denkt u dat de motivatie is van gedetineerden om deel te nemen aan het aanbod?
- Hoe ervaart u de beleving van uw aanbod door gedetineerden?
- Denkt u dat het aanbod van VDAB, zoals het nu is, een impact kan hebben op de succesvolle re-integratie van gedetineerden?
- Denkt u dat er nog zaken zijn die VDAB zou kunnen realiseren voor de gedetineerden in de gevangenis? (Naast de zaken die ze nu al doen?)

12.4 Vragenprotocol CORT

Inleidende vragen

- Wat is uw naam?
- Wat is uw functie?
- Hoe lang oefent u deze functie in de gevangenis al uit?

Transitievragen

- Wat doet Cort in de gevangenis van Gent?
- Wat wordt aan de gedetineerden aangeboden?
- Hoe worden gedetineerden hiervan op de hoogte gebracht?

Opleiding

- Zijn er wachtlijsten?
- Wat vindt u van het aanbod in de gevangenis nu?
  - Denkt u dat dit aanbod tegemoet komt aan de noden voor alle statuten?
  - Wat met langgestrafte vrouwen?
- Zijn er mogelijkheden voor mensen voor wie het niveau ontoereikend is?
  - Is er zelfstudie mogelijk?
  - Is er een mogelijkheid om meer in te zetten op opleidingen in verband met knelpuntberoepen? Of opleidingen die meer aansluiten bij re-integratie zoals bedrijfsbeheer/computer?
- Ben u op de hoogte van de vergoeding die gedetineerden krijgen voor het volgen van een opleiding?
  - Wordt dit in samenspraak met het Cort bepaald? Of is het Cort daar totaal niet bij betrokken?
- Denkt u dat opleiding in de gevangenis kan bijdragen tot een succesvolle re-integratie?

- Hoe? Op welke manier? (meer dan enkel les bvb: sociale contacten, overleggen, samenwerken)

Slotvragen

In welke mate vinden jullie dat deze factoren (opleiding en eventueel ook sociale contacten) bijdragen aan de reclassering van gedetineerden?

In welke mate houden jullie hier rekening mee bij het opstellen van jullie rapporten?

12.5 Vragenprotocol PSD

Inleidende vragen

Wat is uw functie binnen de gevangenis?

Hoe lang werkt u al in de gevangenis van Gent?

Hebt u eerder al in een andere gevangenis gewerkt? Hoe lang?

Arbeid

Wat vind je van de arbeidsmogelijkheden voor de gedetineerden in de gevangenis van Gent momenteel?

Vind je dat deze bijdragen aan de re-integratie van gedetineerden? Zo ja, hoe? zo nee, waarom niet?

Wat vindt u van de werking van de vdab-consulent in de gevangenis?

- Wordt er veel gebruikt gemaakt van het aanbod?

-Dragen zij bij aan de succesvolle re-integratie van gevangenen in de maatschappij of niet? Zo ja, op welke manier?

Opleiding

Bent u op de hoogte van de wachtlijsten?

Wat vindt u van het aanbod in de gevangenis nu?

Denkt u dat dit aanbod tegemoet komt aan de noden voor alle statuten?

Wat met langgestrafte vrouwen?

Zijn er mogelijkheden voor mensen voor wie het niveau ontoereikend is?

Is er een mogelijkheid om meer in te zetten op opleidingen in verband met knelpuntberoepen? Of opleidingen die meer aansluiten bij re-integratie zoals bedrijfsbeheer/computer?

Hoe worden gedetineerden ingelicht over het aanbod?

Hoeveel houdt de vergoeding in die ze krijgen voor het volgen van een opleiding?

Denkt u dat deze vergoeding een belangrijke motivatie is voor gedetineerden op een opleiding te volgen, of niet?

Is de vergoeding meer, minder of evenveel als het loon dat ze gemiddeld verdienen uit arbeid?

Impliceert dit dat het volgen van een opleiding belangrijker of juist minder belangrijk wordt geacht door de directie dan werk? Of niet?

Denkt u dat opleiding in de gevangenis kan bijdragen tot een succesvolle re-integratie?

Hoe? Op welke manier?

Wat vind je van het huidige aanbod op vlak van opleidingen in de gevangenis van Gent?

Vind je dat deze bijdragen aan de re-integratie van gedetineerden? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?

Slotvragen

In welke mate vinden jullie dat deze factoren (arbeid, opleiding en eventueel ook sociale contacten in de vorm van bezoek) bijdragen aan de reclassering van gedetineerden?

In welke mate houden jullie hier rekening mee bij het opstellen van jullie rapporten?

12.6 Vragenprotocol zorgteam

12.7 Vragenprotocol verantwoordelijke werkhuizen

Inleidende vragen

- Wat is uw functie binnen de gevangenis?
- Hoe lang werkt u al in de gevangenis van Gent?
  - Hebt u eerder al in een andere gevangenis gewerkt? Hoe lang?

Arbeid

- Hoe lang is de wachtlijst voor werk nu?
- Op basis waarvan wordt werk toebedeeld aan gedetineerden?
  - Kan het gebeuren dat sommige mensen eerder werk krijgen dan anderen en om welke reden? (drugsverleden dus dan niet, maar sommige anderen wel)
  - Wordt dit duidelijk gecommuniceerd naar de gedetineerden?
  - Wat zijn de criteria voor het toekennen van bepaald werk?
- Wat zijn de redenen voor ontslag?
  - Wat zijn de criteria hiervoor? (langer dan 1 jaar ergens gewerkt in kantine ofzo?)
  - Wordt dit duidelijk gecommuniceerd naar de gedetineerden? Op welke manier?
- hoe wordt het loon berekend?
  - Weten de gedetineerden dit?
- Hoe worden de prestaties bijgehouden?
  - Kunnen gedetineerden een loonbriefje vragen met exacte details?
  - Hoe gebeurt de controle op wat wordt bijgehouden en dat dit correct is? Zowel bij huishoudelijk werk als bij werkhuizen vragen.
  - Klopt het dat dit wordt bijgehouden op excelbestand waar iedereen zo maar in kan? Is dat een efficiënt systeem?
- Denkt u dat arbeid in de gevangenis kan bijdragen tot een succesvolle re-integratie?
  - Hoe? Op welke manier?
- Wat vindt u van de werking van de vdab-consulent in de gevangenis?
  - Wordt er veel gebruikt gemaakt van het aanbod?

-Dragen zij bij aan de succesvolle re-integratie van gevangenen in de maatschappij of niet? Zo ja, op welke manier?

Slotvragen

- Denkt u dat je door de dienstverlening inzake arbeid, opleiding en bezoek in de Gentse gevangenis voldoende voorbereid bent bij vrijlating om verder aan te slag te kunnen op bv de arbeidsmarkt of verdere studies om te voorkomen dat je recidiveert?

12.8 Informed consent

VAKGROEP CRIMINOLOGIE,
STRAFRECHT EN SOCIAAL
RECHT

INFORMED CONSENT

Ik, ondergetekende, ...
verklaar hierbij,

(1) dat ik duidelijk ben ingelicht over de aard en methode van het onderzoek, zoals uiteengezet in de informatiebrief

(2) dat ik geheel vrijwillig deelneem aan het onderzoek

(3) dat ik op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten en dit zonder opgave van reden

(4) dat ik toestemming geef aan de onderzoeker om het gesprek via audiorecorder elektronisch op te nemen

(5) dat ik toestemming geef aan de onderzoeker om de resultaten op vertrouwelijke wijze te bewaren en verwerken en anoniem te rapporteren

(6) dat ik op de hoogte ben dat de audio opnames na afloop van het interview vernietigd worden en de anonieme gegevens van het interview eigendom zijn van de Commissie van Toezicht

Gelezen en goedgekeurd op ..... (datum)

De deelnemer,

..... (handtekening)

12.9 Informatiebrief gedetineerden

VAKGROEP CRIMINOLOGIE,
STRAFRECHT EN SOCIAAL
RECHT

Beste gedetineerde,

Wij zijn Katrijn Snauwaert en Pepijn Buggenhout, studenten criminologie aan de Universiteit van Gent. In het kader van onze stage bij de Commissie van Toezicht, het onafhankelijk toezichtorgaan op de Gevangenis Gent, voeren wij een onderzoek uit naar gedetineerden. We zijn op dit moment op zoek naar mensen die ons graag zouden willen helpen vandaar deze informatiebrief met meer uitleg over het onderzoek.

Het onderzoek

Het doel van ons onderzoek is inzicht te krijgen in de beleving van gedetineerden, u dus, inzake arbeid, opleiding en bezoek in de Gevangenis Gent. Wat loopt goed, waar zitten uitdagingen, hoe kan het in de toekomst verbeteren? Deze aspecten zijn belangrijk in het kader van het bevorderen van uw re-integratie in de samenleving.

Hoe?

Het onderzoek zou bestaan uit een interview tussen u en één van ons in een privélokaal. De duur van het interview wordt geschat op maximum 1 uur. Tijdens het interview zullen een aantal vragen gesteld worden met betrekking tot uw mening over arbeid, opleiding en bezoek in het kader van re-integratie in de Gevangenis Gent. Het is de bedoeling dat het gesprek wordt opgenomen met een geluidsrecorder om de resultaten volledig te kunnen verwerken. De opnames worden enkel gebruikt in functie van het onderzoek en zullen achteraf vernietigd worden. Graag benadrukken wij dat het onderzoek volledig anoniem gemaakt zal worden, uw gegevens worden niet bekend gemaakt aan medewerkers van de gevangenis of justitie. U kan op elk moment tijdens het onderzoek vragen stellen, pauze nemen of stoppen. Ook willen we benadrukken dat wij volledig onafhankelijk zijn van de gevangenis, de directie en het personeel.

Waarom?

We doen dit onderzoek voor de Commissie van Toezicht aangezien er de voorbije jaren klachten zijn geweest met betrekking tot deze aspecten van het gevangenisleven. Zelf vinden

we het een belangrijk onderwerp omdat het een impact heeft op succesvolle re-integratie van gedetineerden, een onmiskenbare doelstelling van de gevangenisstraf.

Bent u geïnteresseerd en wilt u ons graag helpen? Schrijf u dan in door deze bladzijde in te vullen en in de brievenbus van de Commissie van Toezicht achter te laten. U kan dit doen tot en met vrijdag 23 maart . Via het kader hieronder kan u aanduiden welke dagen en tijdstippen voor u het beste passen. U zal nadien op de hoogte worden gebracht wanneer het interview zal plaatsvinden.

Alvast Bedankt!

Invulstrookje

Ik,..... Celnummer:..... Afdeling:.....

Wil graag meewerken aan het onderzoek en kan op deze dagen een afspraak maken:

Kruis aan welke dagen zouden passen DAG TIJDSTIP

DAG	TIJDSTIP
Maandag	Tussen.....u en.....u
Dinsdag	Tussen.....u en.....u
Woensdag	Tussen.....u en.....u
Donderdag	Tussen.....u en.....u
Vrijdag	Tussen.....u en.....u
Zaterdag	Tussen.....u en.....u
Zondag	Tussen.....u en.....u

Handtekening:

12.10 Informatiebrief personeel

Beste,

Wij zijn Katrijn Snauwaert en Pepijn Buggenhout, studenten criminologie aan de Universiteit van Gent. In het kader van onze stage bij de Commissie van Toezicht, het onafhankelijk toezichtsorgaan op de Gevangenis Gent, voeren wij een onderzoek uit naar de beleving van arbeid, opleiding en bezoek in de gevangenis. We zijn op dit moment op zoek naar personeelsleden die ons graag zouden willen helpen vandaar deze informatiebrief met meer uitleg over het onderzoek.

Het onderzoek

Het doel van ons onderzoek is inzicht te krijgen in de beleving van gedetineerden inzake arbeid, opleiding en bezoek in de Gevangenis Gent. Wat loopt goed, waar zitten uitdagingen, hoe kan het in de toekomst verbeteren? Deze aspecten zijn belangrijk in het kader van het bevorderen van hun re-integratie in de samenleving.

Hoe?

Het onderzoek zou bestaan uit een interview tussen u en één van ons in een privélokaal. De duur van het interview wordt geschat op maximum 1 uur. Tijdens het interview zullen een aantal vragen gesteld worden met betrekking tot uw mening over arbeid, opleiding en bezoek in het kader van re-integratie in de Gevangenis Gent. Het is de bedoeling dat het gesprek wordt opgenomen met een geluidsrecorder om de resultaten volledig te kunnen verwerken. De opnames worden enkel gebruikt in functie van het onderzoek en zullen achteraf vernietigd worden. Graag benadrukken wij dat het onderzoek volledig anoniem gemaakt zal worden. U kan op elk moment tijdens het onderzoek vragen stellen, pauze nemen of stoppen.

Waarom?

We doen dit onderzoek voor de Commissie van Toezicht aangezien er de voorbije jaren klachten zijn geweest met betrekking tot deze aspecten van het gevangenisleven. Zelf vinden we het een belangrijk onderwerp omdat het een impact heeft op succesvolle re-integratie van gedetineerden, een onmiskenbare doelstelling van de gevangenisstraf.

12.11 Bevestigingsbrief interviews

[VAKGROEP CRIMINOLOGIE,
STRAFRECHT EN SOCIAAL
RECHT](#)

Cel x

Beste meneer/mevrouw x,

Hartelijk dank voor uw bereidwilligheid om mee te werken aan ons onderzoek. Graag informeren wij u dat het interview zal doorgaan op (datum en tijd).

Tot dan,

Katrijn & Pepijn

12.12 Codeboom Nvivo

Onderzoek CvT

Nodes

Name	Description	Sources	References
01. Functie		0	0
Gedetineerde		15	15
Personeel		7	14
02. Geslacht		0	0
Man		14	14
Vrouw		6	6
03. Leeftijd		15	15
04. Nationaliteit-Etniciteit		0	0
Belg		14	14
Niet-Belg		1	1
05. Statuut		0	0
Beklaagde		5	5
Geïnterneerde-Zorg		1	2
Veroordeelde		9	9
Kortgestraft		0	0
Langgestraft		9	9
06. Tijd gevangenis Gent		0	0
0-1j		9	9
1-3j		6	6
Meer dan 3j		1	1
Personeel		7	7

Name	Description	Sources	References
07. Opleiding afgerond voor detentie		0	0
Geen		1	1
Hoger onderwijs		2	2
Lagere school		6	6
Middelbare school		7	7
08. Opleiding tijdens detentie		0	0
Aangevraagd	Ooit opleiding aangevraagd maar niet kunnen starten met lessen door weigering.	5	7
Afgerond		5	6
Geen		3	3
Huidig		4	5
Niet Afgerond		3	3
09. Vergoeding opleiding		14	16
10. Motivatie opleiding		1	1
Bijleren		8	11
Motivatie niet volgen		4	5
Sociaal contact		5	7
Vergoeding		4	5
Weg van cel		7	11
11. Wachtlijsten		16	20
12. Beleving opleiding		0	0
Negatief		11	20
Positief		8	11

Name	Description	Sources	References
Verbeteringen opleiding		7	20
13. Aanbod opleiding		1	1
Gebruik	In welke mate wordt gebruik gemaakt van de lessen?	4	6
Negatief		13	23
Positief		11	12
14. Afstemming statuut		1	2
Niet		10	13
Wel		5	8
15. Vraag knelpuntberoepen		0	0
Niet		6	8
Wel		5	6
16. Vraag naar boekhouding of ondernemen		1	1
Niet		1	1
Wel		10	11
17. Zelfstudie mogelijkheid		16	28
18. Nood aan zelfstudie		1	1
Niet		0	0
Wel		11	14
19. Bijdrage opleiding re-integratie		0	0
Niet		12	17

Name	Description	Sources	References
Wel		14	25
20. Gebruik bezoek		2	2
Familiaal bezoek		9	9
Ongestoord bezoek		7	8
Sociaal bezoek		2	2
Tafelbezoek		15	15
21. Beleving bezoekregeling		0	0
Negatief		11	20
Positief		15	29
22. Familieactiviteiten		0	0
Negatief		2	2
Positief		8	10
23. Verbeteringen bezoek		10	20
24. Weigering bezoek		11	14
Reden weigering		9	12
Geen aangetoond belang		5	11
Niet gecommuniceerd		9	9
Veiligheidsrisico		2	4
Soort bezoek		0	0
Familiaal bezoek		2	3
Ongestoord bezoek		3	3

Name	Description	Sources	References
Tafelbezoek		3	3
25. Termijn ongestoord bezoek		13	15
26. Bijdrage bezoek re-integratie		0	0
Niet		4	5
Wel		15	19
Sociale banden behouden		13	15
27. Job voor gevangenis		0	0
Niet		1	1
Wel		1	1
Geen handenarbeid		10	10
Handenarbeid		4	5
28. Job in gevangenis		0	0
Niet		4	4
Wel		3	3
Huishoudelijk		7	8
Werkhuis		6	7
29. Aanbod werk		0	0
Negatief		12	19
Positief		7	7
30. Termijn wachtlijst		20	38
31. Communicatie wachtlijst		0	0

Name	Description	Sources	References
Niet		6	7
Wel		5	5
32. Volgorde wachtlijst aangehouden		2	3
Niet		9	18
Wel		4	5
33. Werkomstandigheden		0	0
Negatief		4	5
Positief		7	8
34. Reden ontslag		7	9
Niet gecommuniceerd		2	2
35. Mening VDAB		0	0
Negatief		5	7
Positief		9	12
36. Gebruik VDAB		0	0
Niet		8	8
Wel		11	13
37. Communicatie loon		0	0
Niet		11	14
Wel		9	9
38. Controle loon		16	32
39. Mening controle		2	3
Negatief		6	10
Positief		5	11

Name	Description	Sources	References
40. Loonbriefje gewenst		3	4
Ja		7	10
Nee		1	2
41. Impact arbeid re-integratie		0	0
Niet		14	18
Wel		17	24
42. Verbeteringen arbeid		8	16
43. Voorbereid op re-integratie		0	0
Niet		17	27
Wel		3	7
44. Suggesties CvT		9	14
45. Aanbevelingen		9	22